

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI“

Anul III
N-rul 4

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Un exemplar
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 24 IANUARIE 1926

C U P R I N S U L :

PROBLEME ECONOMICE: Dela vorbă la faptă?	Ion Clopoțel
<i>Situația muncitorilor tipografi</i>	Ion Mehedințeanu
<i>Republica sovietică și criza economică</i>	Sabin Cioranu
ACTUALITĂȚI: Tânase	Ștefan Bezdechi
<i>Aspecte din viața americană</i>	Dr. Sabin Manuilă
<i>Alcoolismul și tinerețea școlară</i>	Gavril Todica
<i>A nu distruge</i>	Ion Clopoțel
<i>Cruțați pădurile</i>	H. Trandafir
POLITICA EXTERNĂ: <i>In America pentru cauza românească</i>	Vasile Stoica
INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE: <i>Cine poate măsura inteligența copiilor?</i>	Rom. Demetrescu
PROBLEME SOCIALE: <i>Sociologia în Ardeal (C. Sudețeanu: Introducere în sociologia lui A. Comte)</i>	Olimpiu Boitos
BIOPOLITICA: <i>Cinematograful științific și moralizator</i>	Dr. Aurel Voina
EUROPA CONTIMPORANĂ: <i>Popoarele și literatura în Țările de jos</i>	Dr. Leo Delfoss
SATE-ORĂȘE-REGIUNI: <i>O biserică a lui Mihai Viteazul în Târgu-Mureș</i>	Traian Popa
BULETINUL ASTREI: <i>Publicațiile Astrei</i>	N. Ghiulea
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: <i>Teatru (Ruy Blas de Victor Hugo, trad. de Olănescu Ascanio. — Manechinul sentimental de I. Minulescu la Teatrul Maghiar). — Conferințe (V. Bogrea: Personalitatea în antichitate). — Cărți, reviste, ziare (O importantă descoperire istorică a d-lui I. Lupaș)</i>	B. & B
CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: <i>Asigurările sociale și societățile de asigurare. — Sedriile orfanale — Un fel de a moraliza. — Examenul medical al copiilor de școală. — Sifilisul este în descreștere</i>	Dr. Aurel Voina
SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: <i>D. Vintilă Brătianu la Paris. — Autonomia Poștei. — Comercializarea pescăriilor Statului. — Recensământul general al populației. — Asigurările sociale. — Căile ferate și exportul. — Reorganizarea căilor ferate</i>	N. Ghiulea
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: <i>Unificarea administrației publice. — Apropierea sufletească a elementelor românești din Ardeal. — Avântul Astrei. — Inaugurarea Școlii de Arte Frumoase din Cluj. — Concursul de poezie al Corului Gutenberg. — Un singur accident. — Criza culturală a Poloniei. — Trei ligi în Societatea Națiunilor.</i>	

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

COMITETUL DE DIRECȚIE: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lupas, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ioan Clopoșel.

COLABORATORI: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, Axente Banciu, A. P. Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiescu, Ovidiu Hulea, dr. Danil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lațiu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Mețeș, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ioan Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie Păclășanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. P. Sergescu, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Sudețeanu, inginer Șulțiu, Gavril Todica, D. Tomescu, Isaia Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

REPREZENTANȚI IN PROVINCIE:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. Vasile Gherasim
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Șt. Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: prof. Romul Popa
Lugoș: Pavel Grecu, redacția „Cartea Satelor”
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Gheorgariu
Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas (Tohanul vechiu)

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramureș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc
Hateg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime) pr. J. Rafiroiu
Săliște: prof. Alex. Iosof
Sighișoara: Șerban G. Șerban
in București: G. Vlădescu-Răcoasa
in Paris: Adrian Corbul
in Roma: N. Buta
in Berlin: N. Bagdasar

Almanahul Presei Române

să nu lipsească din nici o casă de cărțurar român!

Comandați-l la Sindicatul Presei, Cluj, trimițând banii înainte (100 lei ediția de lux și 50 lei ediția simplă).

Dr. Gheorghe Popoviciu

întors din streinătate
și-a reluat consultațiile de copii, zilnic
dela orele 3—5 p. m. Cluj, Strada Petru
Maior No. 4.

ARONSON

MARE CASĂ DE EXPEDIȚIE ȘI
TRANSPORT, CU LEGĂTURILE CELE
MAI SIGURE IN ȚARĂ ȘI STREINĂTATE
FIRMĂ VECHĂ DE PERFECTĂ INCREDERE

BRAȘOV,

Piața Libertății

(CASA VECHĂ A SFATULUI ORĂȘENESC)

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELĂRIE

GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE

PIELĂRIE FINĂ

FRĂȚII
RENNER

& CO.

SOC. AN. — CLUJ

ADRESA TELEGR.: „DERMATA”

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactorșef:
ION CLOPOTEL

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA:
PIAȚA UNIREI No. 8. TELEFON 308
CALEA VICTORIEI 51
Cluj, Duminecă 24 Ianuarie 1926

Anul III

Nrul 4

NUMĂRUL: LEI 12

Dela vorbă la faptă?

Mănuitorii scrisului își încheie foarte adesea articolul de gazetă astfel: să trecem dela vorbă la faptă. In convorbirile particulare zilnic se comunică aceeaș frază menită să închidă toată înțelepciunea și să pună balzam pe toate rănilile sociale: să isprăvim cu vorba, să trecem la faptă! Bine, să trecem, dar vorba prea adesea n'a fost decât o noțiune vană. Este o vorbărie goală, o dorință spusă din vârful limbii, nu ceva gândit, profund meditat. Și aici este întregul sens al lucrului. Inainte de a începe să înfăptuiești ceva, trebuie să știi clar ce dorești, ce vrei să realizezi. Să ai intuiția sigură ori în capul tău să fie lămurit calculul infimitezimal al liniei de tras pentru a nu da greș. Inainte de a spinteca pântecul muntelui ce trebuie strățaiat de linia ferată, inginerul își precizează planurile cu meticulozitatea cea mai scrupuloasă. Nu este suficientă dorința de a săvârși o faptă, e nevoie să ai în prealabil ideea clară a lucrului, să știi ce vrei. Și dacă nu este posibil ca astăzi poporul român să îndeplinească o civilizație cu pași mai rezezi, vina este că nu există o cultură teoretică, o pregătire prealabilă, o cunoaștere a principiilor pe cari se razimă o acțiune.

In rezumat, posibilitățile de traduce-re în realități a ideilor stau în funcțiune de gradul culturii teoretice.

Ideia se cere pusă în circulație, comunicată în mod oral ori în scris. Conține o tendință de expansiune. Este în ea ceva aproape epidemic. Se prinde repede și se propagă. Ideia este generator de stimulenți ai acțiunii.

Și nu este îndestulitor ca această cunoștință să fie apanajul câtorva din clasa celor sus puși, ci să fie transformată în bun colectiv, pentruca munca să fie făcută la luminile inteligențelor celor mulți. Doar numai o activitate condusă de o rațiune deslușită, poate da maximul de rezultat.

Pentru a continua cu tragerea con-

secințelor: în mod evident vremea noastră lucrează în spiritul binefăcător ca niciodată până aci. Noi avem masse populare, puterea noastră rezidă în ele. A le face culte și bogate, — este cea mai mare artă a doritorilor de bine, a tuturor cari vor să se amestece cu gând curat în conducerea treburilor publice ale României mărite.

Cum le putem face culte și bogate? Aici se vede necesitatea culturii teoretice, care să deslege probleme și să le aplice cu specială referire la împrejurările României.

Să luăm sub analiză stările românilor din Munții apuseni, pentrucă sunt cele mai caracteristice și dau materia-lul cel mai obsedant de pătrundere. Economia de vite este primitivă. Munții nu sunt ai lor. In minele de aur iau locul de muncă cel mai rudimentar, căci lucrătorii specialiști sunt aduși de aiurea. Cu unelte primitive ciocnesc do-nițele și ciubarele cu cari cutreeră luni de zile în fiecare an meleaguri îndepărtate pe caii lor mici pentru a câștiga un ban ca vai de el. Pe bună dreptate Moțul trebuie interesat cu acțiuni la societățile exploatoare de aur. Munții să fie izvor de bogăție continuă pentru el, dându-i-se în exploatare. Pentru botele și ciubarele sale trebuie create debușee, pentruca marfa să i se ridice de acasă și să se vândă acolo unde este nevoie. Pentruca toate aceste să se prefacă din deziderat în corp de faptă, se impune un regim special al Moților, și să se popularizeze ideea însoțirii, întovărășirii. Țăranii să fie uniți în societăți cari să le facă educația, să-i câștige pentru necesitatea strănerii lor în grupuri, pentru a fi gata să dea bogățiilor ce trebuie eliberate valorificarea. Sunt sigur că românii aceștia necăjiți ar ști foarte ușor să se disciplineze și să ia răspunderea unor exploatari de păduri în stil mare în locul actualilor capitaliști, pentruca astfel această imensă avuție a timpului care este lemnul să-i scurgă în interior resursele sale infinite de

ban și să salte din mizerie o populație imbrăncită în halul de astăzi.

In Munții apuseni, cu puțină concepție economică, se pot crea minuni. Să se înțeleagă odată, că „cerșetorii“ de astăzi trebuie făcuți oameni, cetățeni.

Este o chestie de demnitate națională să fie sacrificat regimul restricțiilor și privațiunilor de astăzi. Nu sunt de părere să fie „fericiți“ acești nenorociți cu cine știe ce întreprinderi bancare, ci să fie crescuți în școala libertății de mișcare și gândire, să fie dumiriți de ideea cooperatistă depildă, pentru satisfacerea nevoilor lor. Dusă în Munții Apuseni cooperativa cu ramificație de activitate cât mai mare, pentru a împlini nevoi de producție, consumație, scurgere a produselor lor pe alte piețe, de transformare și vânzare, de exploatare de păduri și de credit chiar, nu ne putem îndoi, că în scurtă vreme Moții vor renaște economiceste. Intreaga fizionomie materială și morală a nomazilor de jumătate de an, s'ar schimba.

O putem face? Totul este condiționat de pregătirea noastră teoretică. „La început a fost cuvântul“... ideologia, convingerea în idee, credința fermă în adevăr. Numai convingerea naște fanaticii acțiunii. Iar convingerea cere jertfirea pasiunilor individuale și împintenește la sfortări durabile și eficiente. Nimeni nu va putea acționa cu folos și izbândă pentru Moți, dacă va vrea să câștige lauri cu orice preț și să subalternizeze munca aceasta unor a-nume scopuri personale politice.

Și ca în Munții Apuseni, pretutindeni se pune aceeaș problemă, valabilă în mod general. Inainte de a dori să facem bine cu orice preț, este nevoie de cercetare, de plan, de convingere fermă.

Rezultatele vin dela sine, cum se scutură fructul copt din pom.

Un avertisment pentru un om de acțiune în împrejurările de azi ale României.

Ion Clopotel.

POLITICA EXTERNĂ**În America pentru cauză românească**

În America, chiar și târziu în 1918, era încă tare convingerea unor cercuri cu influență politică și socială, că Austro-Ungaria îndeplinește o mare misiune civilizatoare în răsăritul Europei, pentru care rol ar trebui necondiționat menținută, și că vre-o câteva reforme vor ajunge, ca naționalitățile din monarchia dualistă să fie mulțumite și fericite sub stăpânirea Habsburgilor. Insuși președintele Wilson, în discursul său, prin care anunța Congresului declarația de războiu făcută Austro-Ungariei, exprima această părere, zicând între altele: „Trebuie să declarăm că noi nu vrem să rearanjăm Imperiul Austro-Ungar”, — pentru ceea ce fu apoi foarte aspru criticat de Theodore Roosevelt.

Mai era pe de altă parte temerea și în unele cercuri chiar convingerea, că noi, românii, jugoslavii, cehoslovacii și polonii, desrobiți odată și rămași fără un stăpân care să țină ordinea între noi, avem să ne năpustim unii asupra celorlalți, cum s'a întâmplat după războiul balcanic, și Europa Sud-Estică va fi transformată într'un haos perpetuu.

Pentru a distruge mincinoasa legendă a vitalității austro-ungare și totodată pentru a dovedi că noi, aceste patru popoare, ne știm înțelege și știm lucra în cea mai deplină armonie, am socotit practic și necesar să ne dăm mâna și să facem o viguroasă acțiune comună. Răposatul general Ștefanik accentuase necesitatea acestei înfrățiri încă din Iulie 1917. Colaborarea noastră cu cehii conduși de d. Pergler, s'a completat în primăvara anului 1918 cu polonii și cu jugoslavii. Totuși cu aceștia din urmă până către sfârșitul verii nu se ajunsese la o intimitate mai mare.

Când în 7 Mai 1918 d. Thomas G. Masaryk, sosind din Rusia, fu primit sărbătorește de cehoslovacii din Cleveland precum și de românii, polonii și jugoslavii aceleui oraș, i-am urât bun sosir în numele românilor americani și l-am rugat în fața imensei asistențe din sala Gray's Armory, să se pună în fruntea noastră a celor patru neamuri.

În scurtă vreme o înțelegere fu realizată între d. T. G. Masaryk, din partea cehoslovacilor, d. I. J. Paderewsky, celebrul pianist și apoi întâiul prim-ministru al Poloniei reînviată, din partea polonilor, d. Hinko Hinkovici, membru al Comitetului Jugoslav

din Londra, din partea jugoslavilor, și autorul acestor pagini, din partea românilor. Rezultatele acțiunii comune, ce duserăm astfel câteva luni de zile, au fost excelente: opinia publică americană se convinge tot mai mult de dreptatea noastră și de necesitatea dismembrării Imperiului Habsburgic. Văzând în preajma toamnei 1918 disperatele stăruințe pe cari în speranța de a-și salva integritatea le depunea Austro-Ungaria pe lângă Statele-Unite pentru încheierea unui armistițiu și pentru începerea tratativilor de pace, în 15 Septemvrie această alianță a noastră, — înainte-mergătoare a actualelor noastre alianțe de stat, — a organizat în sala Carnegie din New-York sub patronajul comitetului de propagandă al Statelor Unite una dintre cele mai importante manifestații politice. Cei patru oratori ai națiunilor oprimate, d. T. G. Masaryk, d. I. J. Paderewsky, d. Hinko Hinkovici și autorul acestor pagini, precedați de însuși președintele comitetului senatorial pentru afacerile streine, d. senator G. M. Hitchcock și de distinsul scriitor și sociolog francez Pierre de Lanux, am înfățișat rând pe rând suferințele, luptele și aspirațiunile popoarelor noastre, rezumându-le apoi într'o moțiune, în care ceream conducătorilor aliați și lumii occidentale desrobirea noastră și dismembrarea Austro-Ungariei.

În 20 Septemvrie furăm primiți trespaturu în audiență de către președintele Wilson în Casa Albă spre a-i prezenta această moțiune. Președintele ceti cu atenție scurtul memoriu, ascultă cu mult interes explicarea d-lui Masaryk și cuvintele noastre și apoi ne răspunse că guvernul Statelor-Unite e întru toate de acord cu aspirațiile noastre și că, după convingerea sa, Austro-Ungaria e o șandrama putredă care nu mai poate fi ținută în picioare, oricâte proptele i s'ar pune, și a cărei dismembrare a devenit o necesitate.

Aceasta era întâia declarație pe care o făcea președintele Wilson pentru desființarea Imperiului Habsburgic. Ea constituia astfel un foarte mare succes al colaborării noastre.

În ziua de 2 Octomvrie alcătuirăm apoi o organizație strânsă „Uniunea Medio-Europeană”, având ca membri ai comitetului central câte doi reprezentanți de ai cehoslovacilor, românilor, jugoslavilor, polonilor, italienilor iredentiști, grecilor iredentiști, albanezilor, armenilor, sioniștilor, litvanilor,

ucranienilor, și carpato-rușilor. Între reprezentanți erau d. Masaryk, Praderewsky, Hinkovici; din partea românilor era d. dr. N. Lupu și eu. Președintele Uniunii era d. Masaryk, întâiul vice-președinte eram eu, al doilea vice-președinte d. Gregorie Zsatskovich, care apoi în 1919 a ajuns guvernator al teritoriului rutean din Cehoslovacia; director era d. profesor H. A. Miller de la Colegiul din Oberlin (Ohio).

În Menirea Uniunii era să dea informații și să facă propagandă pentru depinla dezrobire a acestor neamuri. Aceasta o făcea prin tipărituri, prin răspândire de broșuri și hărți și prin adunări publice.

Au fost de mare însemnătate și au avut mare influență asupra opiniei publice mai ales ședințele ce se țineau sub președinția d-lui Masaryk în zilele de 23—26 Octomvrie în istorica „Independence Hall” din Philadelphia, în cari se discuta principiile păcii și modalitatea dezrobirii neamurilor din Europa Centrală și răsăriteană, având de față la discuții atât presa cât și reprezentanți de ai guvernului american.

În 26 Octomvrie, ca încheiere a discuțiilor, se ținu o mare serbare, cu participarea autorităților Philadelphiei și a organizațiilor naționale din Philadelphia și din împrejurimi, și cu acest prilej fu scrisă de către noi toți o „declarație de principii” în aceiaș sală și la aceiaș masă, unde se semnase în 1776 faimoasa declarație de independență a Statelor-Unite.

Ședințele și serbarea avură mare răsunet în presă și în public. O telegramă de felicitare ne fu trimisă de însuși președintele Wilson. Guvernul a avut la aceste ședințe ca observator pe distinsul romancier american, Rupert Hughes care e un cald prieten al nostru.

Adunările acestea, broșurile și hărțile împrăștiate în toate părțile Americii, articolele ce s'au plasat prin reviste și ziare au contribuit în mod considerabil la lămurirea opiniei publice din America asupra neamurilor oprimate de germani, unguri și ruși.

D. Masaryk nu șovăiește a spune în cartea sa „Revoluția Mondială” („Die Weltrevolution”, Berlin 1925, pag. 382), că „Uniunea Medio-Europeană” a fost o etapă către întemeierea Micii Antante.

În ce privește chestiunea românească și sforțările mele, trebuie să amintesc că d. Masaryk și Paderewsky m'au ajutat întotdeauna cu sfatul și fapta și mi-au arătat întotdeauna cea mai caldă simpatie.

Vasile Stoica.

Cine poate măsura inteligența copiilor ?

Psicologia aplicată și Pedagogia experimentală au astăzi la îndemână câteva procedee științifice cu ajutorul cărora se poate cunoaște obiectiv gradul sau dezvoltarea inteligenței copiilor. *) Aceste metode, practicate în mod sistematic de A. Binet, marele psiholog francez și de mulți alții după dânsul, au reformat în mare parte felul de examinare sau de apreciere a copiilor după inteligența lor, răsturnând, ceea ce la noi mai dăinuiește din nenorocire: falsă clasificare a școlărilor numai după gradul de instrucție și după mulțimea cunoștințelor, făcută așa cum știm cu toții și ea.

S'a vorbit din această cauză, de o școală după măsură, după aptitudini („l'école sur mesure") și multă vreme această metodă a fost luată de unii în râs, de foarte mulți folosită cu succes, iar la noi n'a prins încă până astăzi, în practică. Aplicarea ei de către Americani, la recrutarea și selecționarea unei armate de aproape un milion șapte sute cincizeci de mii de oameni, cu succes, a făcut senzație. ¹⁾ În Germania, la Berlin și Hamburg întâi, apoi în alte orașe, metoda a fost acceptată. Austria se pare c'a generalizat-o ca metodă de examinare și de concurs; cu un cuvânt: ea este la ordinea zilei, pretutindeni.

Iată însă că apare o traducere a broșurei cunoscute, a lui Binet și Simon: „La mesure du développement de l'intelligence chez les jeunes enfants", sub titlul „Cum să măsurăm inteligența la copii". ²⁾ Traducerea e făcută de

* În legătură cu acest articol ne face o deosebită plăcere a constata și a atrage din nou atențiunea corpului didactic, precum și celor interesați, că, asupra problemei sulevate aici, a apărut și la noi un studiu serios și științific, datorit d-lui Dr. Petru Ilcuș: „Inteligența copilului, studiu critic și experimental", Ardealul, Cluj, 1925, în cadrul publicațiilor Laboratorului de pedagogie și pedagogie experimentală al Universității din Cluj, de sub conducerea d-lui prof. univ. Vladimir Ghidionescu. Menționăm acest fapt, întrucât ni se pare că autorul acestui articol l-a scăpat din vedere.

O critică elogioasă asupra studiului d-lui Ilcuș a apărut și în „Revista generală a învățământului", No. 10, Decembrie 1925.

Redacția.

¹⁾ Să se vadă: Psychological Examining in the U. S. Army. Ac. Naț. de Șt. din Washington, vol. XV. 1921 editat de R. M. Yerkes. p. 99—101.

²⁾ Tg.-Jiu. inst. grafic N. D. Miloșescu 1925, prețul lei 30.

S. Sa Diaconul C. V. Dănău, profesor secundar, și e însoțită de o prefață a d-lui prof. universitar C. Rădulescu-Motru.

Prefața d-lui C. R. Motru e admirabilă. D-sa vede în aplicarea metodei puțința regenerării școlii românești, cu drept cuvânt și o recomandă cu cea mai mare însuflețire învățătorilor, cari s'o pună în practică și apoi să-și publice rezultatele obținute în revistele speciale de pedagogie (l. c. p. 6).

Cum am mai spus, intenția d-lui prof. Rădulescu Motru este foarte laudabilă, părerea domniei-sale despre metoda Binet-Simon este perfect îndreptățită.

Se pune însă o mare problemă, pe care ne permitem s'o sugerăm acelor cari ar încerca practicarea metodei.

Dacă ea n'a fost aplicabilă la noi și în alte părți până acum, faptul se datorește, firește, și lipsei de traducere a textului și materialului francez cât se poate mai exact — și aceasta e o condiție esențială a tehnicii metodei. Cred însă că mai e o cauză: Cine poate măsura inteligența copiilor? De vrut, or fi vrând mulți s'o facă. Medicii cred, de obicei, că e lucru foarte ușor. Lor li se adresa Binet, în celebra lucrare „Les idées modernes sur les enfants", cu următoarele ironii usturătoare: „Ea nu este o metodă de manevră și precizie medicilor grăbiți, cari ar voi s'o aplice prin infirmieri, că vor avea neplăceri". În alt loc el scria: „nu putem compara această metodă cu o basculă din gară, pe care e de ajuns să te sui pentru ca mașina să-ți dea greutatea imprimată pe un bilet". „Rezultatele metodei au nevoie de interpretare".

Din practica acestei metode, făcută în apus de mulți psihologi, și din greutățile enorme pe care le întâmpinăm azi la Institutul de Psihologie al Universității din Cluj, pentru a pregăti științific aplicarea metodei acesteia, putem spune că dificultățile nu le poate învinge oricine și din cauză că această pregătire a metodei testelor (așa se cheamă,) trebuie făcută cu o scrupulozitate de necrezut și cere o pregătire pe care ar fi de dorit s'o găsim cât mai des, dar n'o poate avea oricine.

D-rul Simon, colaboratorul lui Binet, spune în instrucțiunile broșurei, despre a cărei traducere am vorbit, că inițierea în acest fel de studii s'ar face în 5 ședințe de câte 2 ore fiecare, în care să se examineze cel puțin 10 copii. Deasemeni el crede, pentru ca re-

zultatul să aibă o valoare științifică obiectivă, că e absolută nevoie, ca el care o aplică să facă puțină practică într'un laborator de pedagogie sau să stăpânească bine practica experimentării psihologice.

Vom conveni cu toții că aceste cerinți înlătură dela aplicarea metodei pe mulți. — Adăogând și faptul că redarea tehnicii din limba franceză în cea română prin traducerea oricât de exactă a originalului nu te sustrăge unor greșeli foarte grave, vom înțelege pentru ce Binet scria că rezultatele obținute cu metoda testării inteligenței trebuie interpretate; și el arăta că această interpretare „științifică" e lucrul de căpetenie.

Examinarea ce o facem inteligenței spune Binet, va fi totdeauna superioară, de ex., cu mult examinărilor inteligenței pe care un profesor încearcă s'o facă în decursul celor zece minute cât durează oralul la bacalariat. . . . Inșă Binet arată că „această metodă de măsurare nu poate fi pusă în mâinile primului venit"

Nu e locul aici să înșirăm aceste dificultăți. Oricine le poate afla îndeplind cerințele impuse de metodă sau cercetând lucrările de specialitate. Scopul nostru e să atragem atenția că, dacă dascălii ar dori s'o aplice, ar face bine să ceară o inițiere solidă unui Institut de Psihologie. Ministerul ar putea organiza „măsurarea" inteligenței în școală cu metoda testelor și complementele sale, trimițând pe dascălii doritori să se inițieze la un curs special, dar să facă și practică sub controlul oamenilor competenți.

Pentru a evidenția trebuința acestor măsuri de precauțiune, care, dacă n'ar fi luate, ar compromite desigur rezultatele și poate chiar metoda — vom mai da părerea a doi savanți, specialiști în materie.

De exemplu cercetătorul american R. M. Yerkes, arată că chiar psihologul specialist, pentru o da o valoare diagnostică măsurătorilor sale asupra inteligenței, e nevoie să ceară sprijinul cunoștințelor sociologului, medicului, psihiatrului, profesorilor și familiei, care cunosc din punctul lor de vedere pe copiii înapoiți și debili mintali. (Să se vadă: Yerkes and Foster, A. point scale for measuring mental ability. 1923 Revision, p. 22). Binet însuși (Idées modernes), arată importanța precauțiilor de luat, înainte de aplicarea metodei testelor — (și observarea acestor lucruri de către Binet s'a trecut la mulți cu vederea) — vorbind despre informații cu privire la mediul social, la observațiile medicale, la condițiile economice și familiare „cerce-

tări care se fac în jurul examinării" pag. 138.

Iar o autoritate în materie, psihologul german Wiliam Stern, face următoarele reflecții, cari vor arăta despre ce e vorba când vrei să te pregătești la „măsurarea“ inteligenței: „Examinările de inteligență nu-s jucării și nici procedee artificiale pe care să și le poată însuși în goană orice diletant, ci sunt mijloace de investigație științifică pline de răspundere în cel mai înalt grad, care presupun, pe lângă o cunoștință intimă a tehnicii experimentului psihologic și o ucenicie în analiza psihologică. Ar fi o nenorocire, când fiecui dascăl, care a ascultat o prelegere de psihologie, sau o cetit câte ceva despre examinarea inteligenței, s'ar crede autorizat de a trece la aplicări practice. Psihologia trebuie să rămână știință și ca ramură a vieții practice, ba chiar tocmai ca atare, din cauza puternicei răspunderi ce o comportă și nu este îngăduit să devie mănecul șarlataniilor diletante“.¹

Evident, atunci când dorești să afli prin testarea inteligenței în mod obiectiv și mai precis decât, cu arbitrajul notărilor obișnuite în școală, cam cum se comportă momentan o clasă de elevi sau câțiva din ei, metoda testelor apare ca un mijloc mai eficace. Inșă, de îndată ce vrei să treci de la stadiul de orientare temporară la diagnosticarea și prognoza inteligenței copiilor, toate celelalte condiții întregitoare testării se impun cu necesitate, într'un grad mai mare. De aceea, testarea a fost întregită prin metoda observației sistematice — care durează mai mult timp — și se face cu ajutorul fișelor individuale: psihologice, pedagogice, medicale, etc. Ambele metode cer o pregătire specială și o tehnică mănuită de un personal anume recrutat.

Și atunci, răspunsul nostru la întrebarea pusă în titlul acestui articol se impune:

Testarea inteligenței n'o poate face orișicine. Ea cere o pregătire științifică și tehnică pe care n'o poți însuși din simpla citire a unei cărți, sau a unor articole. Invățătorii și profesorii dacă vor să facă acest lucru au nevoie și ei de aceasta, cu atât mai vărtos, cu cât diletantismul și în psihologie, ca în orice știință, dacă nu duce totdeauna la mistică, isbuteste la rezultate cu o valoare științifică și practică egale cu zero.

Testarea inteligenței școlariilor — nu numai a celor din școlile primare

ci a elevilor din toate gradele învățământului — ar aduce, cum foarte just spune D-l C R. Motru, o regenerare a școlii. Dar dascălul „de mâine“, „muncitorul în uzina energiei naționale“, spre a contribui la această regenerare nu există încă, din nenorocire!

Ministerul școlilor are datoria să pregătească la cursuri speciale în acest sens, pe acest fel de dascăli! Poate că aceasta ar fi menirea științei psihologiei aplicate și a pedagogiei experimentale în Universitățile noastre, ori în proiectata școală normală superioară...

De aici va veni reforma reală a școlii.

institutul de Psihologie de la Universitatea din Cluj e gata să aplice aceste metode și să le adapteze cu aparatul științific necesar trebuințelor noastre, chiar în iarna aceasta, prin personalul ce-l are la îndemână. Ministerul, dacă vrea să regenereze școlii, să-i dea puțința materială, să pregătească pe dascăli în direcția aceasta. N'ar fi un sacrificiu, ci o înțelegere a unei datorii, care numai poate întârzia.

Romulus Demetrescu, prof

PROBLEME SOCIALE

Sociologia în Ardeal

C. Sudețeanu: *Introducere în sociologia lui A. Comte, Bibl. „Semănătorul“, Arad, Nr. 102—103, prețul 10 Lei).*

O carte de sociologie într'o bibliotecă populară din Ardeal este o noutate. Știința aceasta relativ tânără, care în decurs de un veac, de când i s'au croit cadrele și i s'a așezat piatra de temelie, s'a dezvoltat așa de mult, năzuind să îmbrățișeze într'o viziune superioară ansamblul creațiunilor sufletului omenesc, în Ardealul vechiului regim n'a fost cunoscută decât poate de câțiva inițiați, cari, nici ei, nu prea îndrăzneau să vorbească în public despre ea.

Intr'o societate așa de puțin diferențiată, cum era societatea românească din apusa monarhie habsburgică, în care aproape toate eforturile intelectualității se concentrău asupra problemei „politice“ a cuceririi drepturilor naturale necesare pentru existența unui popor, rar de tot s'a simțit nevoia să se sprijinească această efortare cu argumente social-biologice, cari nu pot fi combătute nici de puterea unui parlament, oricât de îndârjit ar fi el și nici nu pot fi înfrante de voința de fier a unui regim despotice, ce-și întemeiază tendințele pe o judecată subiectiv-justificată, nu obiectiv-possibilă. Pentru această „luptă“, mai mult de conservare biologică, decât de afirmare etnică, erau aproape suficiente armele obișnuite stabilite de codul politicei de toate zilele, cași argumentele sentimentale-exprimate pe cari ni le furnizează datele istoriei în sine prea rigide adeseori.

Astăzi însă problema existenței neamului nostru se pune altfel. O națiune este un organism social cu legi de dezvoltare proprii, echivalente până la un punct cu legile de dezvoltare ale oricărui organism biologic. Dintre aceste legi derivate, cari se desprind din observarea și studiarea vieții unui orga-

nism, acelea cari acopere dinamismul acestei vieți, într'o continuă transformare, sunt cele mai importante și ele ne pot servi pilda vie a direcției spre care trebuiesc îndreptate eforturile noastre din fiecare moment. Se impune deci ca o necesitate vitală cunoașterea acestor legi și adaptarea tendințelor noastre în direcția indicată de raza lor luminoasă. De aceea locul romanticismului nostru juvenil de a înțelege lucrurile trebuie să-l iee cunoștința pozitivă, mai prevăzătoare și mai sigură în efectele ei în domeniul acțiunii, iar exuberanța noastră instinctivă, dar prea adeseori cojită și lipsită de miez, trebuie să cedeze locul convingerii săpate adânc în conștiință, mai puternică în realizare și mai durabilă în timp. Naționalismul nostru romantic trebuie înlocuit cu naționalismul științific, care construiește totdeauna pe temelie solidă și cu material concret, a spus d. Rădulescu-Motru în discursul său de recepție la Academia Română.

Iată pentru ce este îmbucurător faptul că o bibliotecă populară din Ardeal, așa de harnică și bine îndreptată în direcția necesităților sufletesti ale populației românești de dincoace de munți, cum este biblioteca „Semănătorul“ dela Arad, a început să publice și studii de sociologie. — Nădăjduim că va stăruii în direcția aceasta.

Studiul de față al d-lui Sudețeanu, unul dintre puținii noștri sociologi cu o pregătire temeinică în vederea unei creații în domeniul științei lor, prin felul cum pune problema, este premergător unei analize complete a operei celui dintâi sociolog, metodic, care a fost Auguste Comte.

La începutul veacului trecut, într'o epocă plină și ea de frământări în-

¹ Intelligenz der Kinder und Jugendlichen. 1920 pag. 57/58.

frigurate, cași epoca noastră, în căutarea unor noi valori pentru umplerea golului pe care-l lăsase în urma sa anarhicul împărat al Francezilor, Napoleon, care pe un moment tulburase mai adânc popoarele Europei decât însăși principiile marelui revoluții, provocând adecă mai repede o reacțiune a acestor popoare față de noule afirmări teoretice, cari isbutiseră deocamdată prea puțin în practică, în această epocă un tânăr de 24 de ani, Auguste Comte, concepe un plan măreț, pe care se va strădui o viață întreagă să-l realizeze, acela de a întemeia o știință proprie a fenomenelor sociale, analogă și echivalent — dezvoltată în metodă față de celelalte științe și utilă vremii sale lipsite de un sistem de organizare solidă. Comte împrumută dela „tradiționaliști” contemporani ideea de ordine și de autoritate, de cari avea atâta lipsă epoca sa și dela „marele Condorcet”, pe care și-l recunoaște de „tată spiritual”, ideea de progres în dezvoltarea omenirii, și alcătuește o nouă doctrină, care să îmbrățișeze toate tendințele omenirii și toate condițiile propășirii ei. Are chiar pretenția de a fi aflat cheia definitivă a mișcării omenirii și este în stare să rupă relațiile cu un bun prieten de idei, Stuart Mill, când acesta îi arată pericolul dogmatismului său antiștiințific, ceea ce Comte nu voia să recunoască.

D. Sudețeanu stăruiește mai întâi asupra legăturilor dintre sistemul original, în întregimea lui, al lui A. Comte și curentele social-culturale din întâia jumătate a secolului XIX în Franța, printrucă „orice sistem de gândire — prin aceea chiar că este un sistem — trebuie să intrunească în sine, să pună laolaltă felurite elemente de cugetare, din care să facă un tot” (pag. 14), și scoate în evidență mai ales punctul de plecare practic al lui Comte, pe care nu l-a pierdut din vedere niciodată. Chiar studiile sale fundamentale ne-o indică aceasta. „Cursul de filosofie pozitivă”, în 6 volume, are preocupări teoretic-științifice, cuprinzând într'un sistem filozofic propriu complexul celor șase științe fundamentale, dintre cari ultima, Sociologia, el o înființase, așezându-o în fruntea scării ierarhice a acestor științe, iar „Sistemul de politică pozitivă”, mai practic, satisface tendința lui de a afla un „sistem de reorganizare” a omenirii, băntuită de o puternică criză intelectuală, manifestată printr'o mare confuzie politică. În analiza sumară — introductivă — a sistemului de cugetare al lui Comte, d-l Sudețeanu se oprește mai mult la întâia lui operă,

care lămurește „cariera obiectivă” a lui Comte, evident deosebită de cealaltă „carieră” cea „subiectivă”, pe care unii dintre urmașii lui i-o și reneagă, atribuind-o vrăstei lui înaintate, lipsită de îndrăzneala virilă a primei cariere, sau altor împrejurări din viața lui. Analiza metodei, care pentru Comte era nedespărțită de doctrina însăși, completează acest prim capitol.

Alte două capitole asupra „Statisticii și dinamicii sociale” și asupra „Legii celor trei stări”, sunt un pas mai adânc în sistemul de cugetare al lui Comte, care desprindea două aspecte în fenomenele sociale, unul static, cu care se ocupă statica, adecă „teoria generală a ordinii spontane a societății omenesti” și altul dinamic, care înfățișează problema progresului natural al omenirii. Legea celor trei stări nu era decât înșirarea etapelor acestui progres, ce se sfârșea în faza pozitivă, științifică, ultima pentru Comte, care nu mai putea fi depășită.

Fără a fi un studiu de popularizare, cartea d-lui Sudețeanu, prin claritatea și logica expunerii și prin lipsa de artificialitate a stilului este ușoară de înțeles și pentru cei cari nu posedă o

pregătire specială în domeniul sociologiei. Este un merit al cărții această ușurință de a fi înțeleasă, căci prin aceasta va putea cuceri cât mai mulți cetitori.

Socotim ca o scăpare din vedere afirmațiile contradictorii dela pag. 3: „A. C. este recunoscut în genere ca întemeietorul sociologiei — și pe drept cuvânt”, cu cea dela pag. 116: „Dacă el (A. C.) n'a creat sociologia se poate spune cu drept cuvânt că el i-a făcut, întâia oară, posibilă creațiunea”, și afirmațiile contradictorii dela pag. 24—25 în sensul cărora A. C. s'a ținut departe de școala revoluționară, cași de școala reacționar-tradiționalistă a lui De Bonald și De Maistre, cu cele spuse mai departe pentru stabilirea legăturii lui ideologice cu școala tradiționalistă. Adevărul în amândouă cazurile reiese din restul cărții și el este, în prima conjectură, acesta, după însăși formularea d-lui Sudețeanu: „Sistemul lui A. C. este prima încercare metodică de a întemeia sociologia științificește” (pag. 3.), iar în a doua conjectură adevărul tezei reiese și din rezumatul cărții făcut de noi.

Olimpiu Boitos.

ACTUALITĂȚI

Tănase

Nume fatidic... căci înseamnă „nemuritorul”. Și cu drept cuvânt, fiindcă el e sarea pământului. Fără de el viața n'ar avea suport, și nici humor, căci omul nostru, fără să vrea, e de multe ori izvor de situații comice, pe cari numai el, care le creiază, nu le înțelege.

Sunt poate cam obscur, iubite cititor. Nu e vorba de Tănase, cel cu revistele. Nu; avem de-aface cu un tip, altul, nespun de răspândit, care poate și-a fost rudă, sau își e coleg, ori superior, socru, văr ori mai știu eu ce.

Tănase de care ne ocupăm noi aici, e un fel de Ciclop modern, care are doi ochi, ca mine și ca d-ta, două mâni și două picioare, dar care mai are pe deasupra anume apucături ce fac din el un fel de stăpân brutal al vieții; îl întâlnești în cale, constai că e mai slab înzestrat și mai sărac cu duhul ca d-ta, cititorul, și totuși îți ia înainte întotdeauna, și îl vezi peste tot în fruntea bucatelor. Te indignezi, te revolti, îl batjocorești, dar în cele din urmă, cu durere te vezi nevoit să-ți iei pălăria în mână și să-i ceri

ajutorul, dacă vrei să răușești în ceva.

Tănasele acesta e universal; îl găsim în toate locurile și timpurile. La Atena se numea Cleon, la Roma Clodiu sau chiar Antonin, la nemți îi zice Herr Meyer, la francezi M-r Joubert, la Bulgari — Baiganciu — la noi... cum spusei, Tănase.

Il poți distinge ușor după anumite trăsături fizice: E înalt, gros și gras, de obicei dăruit cu un abdomen proeminent, bine campat pe sdravenele lui picioare, cu mandibule puternice, cu ochii cenușii, tuns scurt, sau mai deseori chel, nasul puternic, bărbia voluntară, buze cărnose-libidinoase, căci omul nostru are un năpraznic apetit de viață.

Nu se îndoeste niciodată; gestul lui e sigur. E acaparator și dominator din fire, glasul lui e puternic și sonor, făcut par'că pentru comandă. Creerul lui e puțin dezvoltat, și circumvoluțiunile sunt puțin numeroase, așa că viața intelectuală alui e cu totul redusă; în schimb e cu atât mai dezvoltat instinctul de conservare. Are o minunată poftă de mâncare și doarme fără vise. Re-

veniri asupra lui însuși, ezitări, re-mușcări de conștiință nu cunoaște. Conștiință? Se crede cu multă temeinicie că acest specimen nu nosedă o conștiință, sau dacă o are, e așezată undeva în stomac, înecat de zeul corpolenții sale dominatoare.

Vreți să știți rolul lui în viață, sau mai bineșis modul cum se comportă el? Ei bine, ați văzut undeva o colonie de maimuțe? E una foarte frumos aranjată, în grădina zoologică din Roma, alcătuită din câteva zeci de exemplare, peste cari cărmuește cu dela sine putere, una ce va mai mare de statură, greoaie, morocănoasă, cu urletul mai strident, cu mai puțină fantazie decât celelalte. În drumul ei toate celelalte fug și se ascund.

Face îndeosebi să observe prive-liștea, când paznicul grădinii aruncă acestor dobitoace, mâncarea ce constă din mere.

Primarul coloniei, — căci așa numesc localnicii această maimuță, ce nu se deosebește de celelalte decât prin puterea, obrăznicia, apetitul și prostia ei — se aruncă asupra grămezii celei mai mari. Cele cari din întâmplare, se adunaseră înjurul acestei grămezi, o iau la goană. Primarul gustă din merele cele mai bune, și trece la altă grămadă. Prive-liștea se repetă; altă goană, alte țipete. În fața primarului nu încap pe rezistență sau dispută.

Cam așa se poartă și Tănase în mijlocul nostru. La masă, ca invitat, el își alege locul cel mai bun și se servește cu bucățile cele mai frumoase.

La toast el ia cuvântul, deși erau alții cari ar fi avut de spus lucruri mai interesante și în chip mai frumos. Dacă călătorești cu el într'un tren aglomerat, el își găsește loc îndată — lui i se face loc — pe când tu rămâi în picioare. Dacă îi e somn, își pune fără sfială, picioarele pe bancheta din față, fără să-i pese dacă murdărește pantalonii vecinului, ce nu îndrăznește să protesteze, și-și sprijină capul pe umărul cocoanei vecine pe care n'a cunoscut-o niciodată, și care — cu ochi de madonă pătimindă — își îndreaptă ochii rugători spre plafond, fără să crâcnească. Căci Tănase e irezistibil.

Rătăcit într'un convoi de immormântare, cu sau fără invitație, când cortegiul ajunge la cimitir, iar soția răposatului execută leșinul de rigoare, din tot cercul de rude și cunoștinți tocmai Tănase se găsește

să fie sub nasul neconsolatei sticla cu oțet de trandafiri, pe care o smulge din mâna unei rude timide. Tănase primește mulțumirile. Când era elev la școală, Tănase era leneș, mărginit și făcea ghidunele. În ziua mare de fine de an, când se împart premiile, el — la subsuoară cu cărțile și cu cununa fratelui său care fusese premiat — primește cu grație felicitările celor cari îl confundă cu adevăratul premiant.

Dacă ai nenorocul să concurezi cu el la luarea în antepriză a unei lucrări, pendinte de mai știu eu ce minister, el, cu toată nepregătirea lui, adeseori cu totala lui incompetență și-e preferat fie, chiar dacă ai avea toate calificările din lume. Căci Tănase, cu glasul lui gras și puternic, vibrător de siguranță, face impresie, captivează, seduce pe Ministrul respectiv, care de multe ori nu e și el decât un alt Tănase, mai formidabil.

Și dacă la vârsta de douăzeci de ani, într'o frumoasă seară de Mai când tocmai faci curte domnișoarei pe care o visezi de atâta vreme, ai ghinionul să fii în tovărășia lui Tănase, tu, cu toată rafinăria spiritului tău, cu toate mijloacele pe care pasiunea și inteligența unui suflet clocotind și le pune la dispoziție, o să constăți, înmărmurit, că necioplitul și grobianul de Tănase, și-a suflat „idealul“, căci domnișoara visătoare a rămas fermecată de vorbele triviale ale lui Tănase, iar tremurăturile gușii lui, gâlgâinde de un răs animalic, au gădilat oarecum fizic pe fiica Evei, și a captivat-o fără să-i mai dea putința de a se împotrivi.

Tipul nostru — trebuie spus spre cinstea lui — e generos și-i place să facă lucrurile în mare. De altfel, generozitatea și-o plasează el întotdeauna astfel ca să-i raporteze de zece ori mai mult cât a cheltuit. El câștigă ușor banii; toate concurg să îl procopsească. E născut șef prin naștere. În orice întreprindere el e directorul; lui i se încredințează de pildă locuri în consiliile de administrație.

Tănase nu e nici moral nici imoral: e amoral. Face o pungășie de un milion, fără să clipească, și nu se îndoeste o clipă de purtarea lui. Să ferească însă Dumnezeu să prindă pe unul cu o găinărie de o sută de lei, căci e neîndurător. Să-l auzi cum perorează despre cinste și dreptate! L'ai crede arhanghelul întrupat al onestității în afacerile publice și private.

Dacă are veleități de om politic, el e alesul prin excelență al masei populare, pentru că e om cu greutate și volum, răcnește tare, minte cu nerușinare și făgăduiește orice vrei. Poruit în propagandă electorală prin sate, ciupește familiar de gușă pe nevasta primarului, face glume proaste și e adorat de toată lumea. Acasă la el, în casa lui somptuoasă — Tănase nu poate fi decât om bogat — primește pe cetățeni în chip democratic, și ocărește servitoarea pentru că le-a zis la oameni să se șteargă pe picioare. În mijlocul convorbirilor, printr'un dispozitiv ascuns face să sune clopotelul de la telefon, și fără să fie chemat de nimeni, dă răspunsuri imaginare în pâlnie, ca și cum ar sta de vorbă cu nu știu ce ministru care — vezi doamne, pe cât reese din această închipuită convorbire telefonică, ar avea nevoie de lumina lui Tănase.

Tănase este sau poate ajunge orice: negustor, critic literar, bancher, academician, profesor, militar, proprietar, etc. Il găsești în toate categoriile sociale unde se bagă, se vâra mai bine zis, mulțumită râului său, servilismului, protecției unei fuste, și mai încante de toate faptului că e un om „prezentabil“, adică voluminos, înalt, plin de față, cu degete groase și păroase.

În politică el furnizează mai des tipul transfugului oportunist, fără convingeri, fără alt bagaj decât apetitul de a parveni. Felonia lui el o numește fineță... și râde mulțumit în barbă de farsa pe care i-a jucat-o „șefului“.

Tănase e crud cu cei mici. Terrorizează servitorii, brutalizează pe vecinii nevoiași, nu dă nimic la cerșetori, nu face donații pentru instituții publice. Nu se dă însă de loc în lături să șteargă de pe frontisnicul liceului din localitate, numele adevăratului întemeietor, și să-l pue pe al său, cu prilejul unei mici dăruiri pe care el o pune la cale ca primar, din fondurile comunei.

La un local public, cu un cerc de prieteni, el plătește totdeauna consumația, căci el e șeful, el are parole. La socoteală însă, nu se lasă până nu înșeală pe chelnăr cu zece lei, măcar că dă un bacșiș de o sută. Dar e vorba să-si facă mâna, și să nu-și neieardă obiceiul. Râde cu poftă când e prins, și spune că a vrut să facă o glumă.

Ca tată de familie se bucură tare mult de copilul ce-i seamănă, care adică, e leneș la carte, se ține de

găinării, minte și înșeală, fură din tutunul lui tată-său și se ține după servitoare. „Asta o să ajungă de parte“ spune Tănase încântat.

Acest magnific personaj, în fața căruia se închină o lume, e cunoscut la justa lui valoare și disprețuit în consecință — de cine credeți? — de tovarășa vieții sale, de nevasta lui, care îl înșeală cu un locotenent de cavalerie; Tănase tremură în fața ei și îi face toate caprițiile. În casa lui, Tănase e sub papuc. Și care nu ți-e mirarea, când, pătrunzând odată la adăpostul unei morțiuni ocazionale în casa „tiranelui“, vezi pe amfitrion în ridicola postură a celui care voind să trateze pe prietenii cu ceva, comandă trei cafele turcești, la care Sofia, jumă-

tatea lui Tănase, răspunde acru din capul scării, că n'are vreme de invitați acuma, și trânteste ușa cu putere.

Tănase ca simbol al prostiei și obrăzniciei biruitoare, e etern, în ipostasa lui materială însă, el e supus morții ca și care din noi. Deosebirea e că el are parte totdeauna de o înmormântare clasa I-a. ~~Și nu de pulm și lașitatea publică îi ridică și mărețul monument pe care-l refuză de atâtea ori genurilor și adevăraților binefăcători. Căci până și dincolo de moarte el își proiectează masiva lui personalitate, ca un model și un imbold pentru toți acei mărunți excroci ai vieții.~~

Șt. Bezdechi

Aspecte din viața americană

În cursul studiilor mele de specialitate, pentru cari am venit în America, adeseori am ocazie să mă sesizez de probleme demne de remarcat, pe cari nu le trec în noțele mele de studii, dar cari totuși merită să fie cunoscute de opinia publică dela noi. Voiu face deci din când în când câte o scurtă analiză a faptelor, cari mi se vor părea de interes și îndeosebi a faptelor, cari ar putea fi comparate în orice senz cu cele similare dela noi.

Informatorii opiniei publice, cari trimit corespondențe din diferite orașe occidentale, aproape totdeauna își țin scrisorile din analiza întâmplărilor politice din țara respectivă. Și într'adevăr, viața politică oferă cel mai bun prilej de a cunoaște mentalitatea și felul de a se manifesta al unui popor. Dar nu numai emoțiile fluctuațiilor politice sunt caracteristice, ci și lipsa acestor emoții. Acesta este cazul Statelor Unite. Nu vreau să zic prin aceasta, că în Statele Unite nu se petrec destule evenimente politice importante și emoționante. Vreau însă să arăt, că aceste evenimente sunt apreciate cu altă măsură decât cele dela noi d. e., și că în preocupările cetățeanului american politica nu ocupă nici măcar locul prim — cu atât mai puțin un loc preponderent.

La noi preocuparea principală a opiniei publice este politica. Dar interesul opiniei noastre publice pentru politica nu este natural. Românul însă este mai „interesat“ în afacerile politice (poate mai bine „cointeresat“) decât americanul. Și aceasta explică totul.

Intr'adevăr în Statele Unite numărul persoanelor, cari au contact cu guvernele este disparent de mic. Clasa funcționarească este invizibilă. În schimb totul este dominat de „business“, de afaceri, și oamenii pe cari îi întâlnești pe stradă sunt toți oameni de afaceri. Acești oameni nu depind de guvernământ! Din contră întreg sistemul de guvernământ pare a exista

numai pentru a asigura o cât mai bună prosperare a afacerilor. Și cu cât mai puțin e cineva om de afaceri, cu atât mai mult este izbit de acest fapt.

Imi evoc situația dela noi. Statul, prin guvern, aplică legi de restricțiune. Totul e reglementat. Negustorul depinde exclusiv de guvernământ. E natural, ca negustorii să poarte cel mai mare interes pentru tot ce se petrece în regim. Iar producătorul așteaptă să vină negustorul, care nu știe dacă guvernul va lua măsuri, cari să urce sau să scadă prețurile. Cererea nu regulează oferta ci numai dispozițiunile guvernului.

Ce deosebire aici! Negustorul american intră la minister cu pălăria pe cap. Și ministerul de comerț are mai mult rolul unei Camere de Comerț, decât al unei instanțe de restricții și permise.

Și se pare, că asta este părghia vieții americane. Comerțul valorifică producția națională, deci el determină bogăția națională.

S'ar părea curios, că un laic în materie de comerț să reducă totul la o bransă, pentru care n'a avut nici odată simpatie. Și totuși este naturală concluzia mea, pentru că ea nu face decât să fixeze o realitate.

Totul în Statele Unite este în funcție de bani; banii reprezintă producția națională stimulată prin comerț.

Acum, dacă studiem viața americană din punctul de vedere al politicii externe sau interne, al vieții sociale, al situației sanitare sau culturale etc. vom ajunge în ultima analiză la concluzia că totul e posibil, pentru că sunt la dispoziție bani. Unde sunt? Lu guvern? Nu! La națiune! La fiecare cetățean! Statul nu e bogat. E bogată națiunea. Și cu o națiune bogată — fără stat — faci totul, începând cu armata, instrucția publică, asistența socială, cultură, artă, industrie etc.

Să citez un fapt de care mă izbesc zilnic. Clinicele universității Johns Hopkins

din Baltimore sunt construite pe un teren inconjurat de patru străzi. Toate clădirile sunt zidite, aranjate și susținute an de an din contribuții publice. Universitatea însă se întinde mereu. Când am sosit în vară la Baltimore în strada din dos se lucra la un palat cu opt etaje, palatul facultății de igienă. În curând s'a început construirea în strada din față a unui sgarietor de nori, care până acum are numai cadrele de fer pentru nouă etaje. Cine știe unde se vor opri! În strada dela stânga se clădește un alt spital, care iarăș e numai în „faza de oțel“ ajuns deja la al 8-lea etaj! Tot instituții publice, la cari statul nu contribuie nici măcar cu sprijin moral! Iar azi am cetit un apel al președintelui fundațiunei Johns Hopkins, prin care cere 9 milioane de dolari pentru construcții noi! — Sau să amintesc un alt fapt, care în sine constituie o dovadă; aici nu există dezastruasa problemă a locuințelor. Aici sunt bani și clădirile se ridică cu străzile!

Intr'o măsură anumită însă și americanul se preocupă de politică, dar politica lor diferă de cea dela noi nu numai prin faptul independenței masselor de guvernământ, ci și prin diviziunea interesului lor între politica federală a Statelor Unite și între politica locală a statului respectiv. Pentru politica federală se interesează ca patrioți. Pentru cea locală ca cetățeni. De altfel politica federală este o instituție mai mult reprezentativă decât executivă. Toată administrația este în mâna statelor federate, iar Washingtonul are numai pe președintele republicei, politica externă și armata țării. Aceasta se vede și din faptul, că bugetul Statelor Unite este aproape 80% pentru armată și marină, iar restul pentru celelalte departamente la un loc!

Al doilea principiu fundamental al vieții americane este deci ideea de autogovernare, de autonomie. Cele 49 de state federate în Statele Unite nu sunt numai noțiuni istorice și nici noțiuni pur juridice. Ele sunt unități aproape naționale cu biologie socială specială și cu mult spirit de concurență pentru validitatea optimă a populației. Foarte adeseori văd în ziare reprezentări grafice, cari arată bogăția populației „per capita“ sau alte calități ale populației, comparate cu statele vecine.

A stimula spiritul de concurență spre bine, a angaja toată populația în opera de autogovernare, a-i largi drepturile pentru a-i putea prin educație impune și simțul conștiinței, că drepturile largi implică și datorii multe și a menține totuși un spirit de patriotism, care nu este întrecut de patriotismul nici unei țări europene, iată arta sistemului de guvernământ american! Spre acest ideal trebuie să fim și noi, pentru că s'a dovedit clar, că nu uniformitatea exteriorului și a formelor este țaria țării, ci uniformitatea sentimentului patriotic. Constatarea aceasta e de natură de a provoca reflexiuni relativ la situația dela noi. Se impune întrebarea, dacă tendința de uniformare a sistemului de administrație, justiție, instrucție, sănătate publică etc. din diferite provincii a servit în oarecare măsură și la unificarea sufletească a

populației din diferite provincii? Și trebuie să ne întrebăm, dacă introducerea sistemului de uniformizare exterioară a produs sau nu resentimente în masele largi ale populației? Întrebările acestea sunt de interes practic, pentru că discuția obiectivă a intereselor neamului nostru poate duce la stabilirea unor adevăruri fundamentale, a căror aplicare nu este nici odată prea întârziată.

Adevărată manifestație a americanilor nu este politica militantă. Din știrile politice zilnice nu se pot trage concluziuni

reale asupra structurii vieții americane. Viața americană trebuie deci studiată sub alte aspecte, cari aruncă o lumină mai vie asupra compoziției sufletești a americanilor. În special este interesantă viața americană sub raport social. Voiu prinde deci unele note, cari sunt mai caracteristice pentru viața socială americană și le voiu transcrie pentru publicul românesc în scrisorile următoare.

Baltimore, Ianuarie 1926.

Dr. Sabin Manuilă.

PROBLEME ECONOMICE

Situația muncitorilor tipografi

Desechilibrul economic provenit în urma marelui războiu, a creiat o situație insuportabilă materialicește în tregei societăți productive. Dela cel mai înalt funcționar al statului — bineînțeles cinstit —, până la robul din uzină, prăbușirea economică a avut o repercursiune din cele mai dureroase. Generația prezentă a avut nenorocul de a cunoaște groaznic de tăios, lanțul de fier al legii salariului. În acest amurg al societății capitaliste, cei mai erudiți economiști s'au arătat complet desorientați și în neputință de a găsi calea echilibrării sistemului de producție al bunurilor, care să garanteze o normalizare a vieții economice. De bună seamă, evoluția își cere imperios alte legi.

Și în această situație, în luptă pentru garantarea strictului necesar vieții, observăm în societatea productivă o animozitate provenită din cauza revendicărilor materiale. La orice ocazie, atât funcționarii statului cât și intelectualii susțin teza, că muncitorimea manuală ar fi mai bine retribuită materialicește decât aceste două categorii. Este foarte interesantă această credință și ea ne determină de a cerceta situația morală și materială a breslei muncitorilor tipografi, — crezută bresla de elită a muncitorimei manuale.

Vom cerceta pe scurt salariul, timpul de lucru, condițiile de viață și igienă și vom lăsa să se întrevadă o concluzie grăitoare de adevăr, spre a se compara cu fericirea muncitorului manual. Nu vom lăsa să se creadă însă, că cele două categorii amintite mai sus trăiesc ca în rai. Recunoaștem dureros existența funcționarului flămând și rupt cât și a intelectualului înjosit pentru o coajă de pâine; totuși vom aminti, că muncitorimea manuală scupată și bătută, crezută nebună și trădătoare de patrie, a câștigat gologanul pentru pâine cu prețul sângelui curs pe

străzi... Burta — această poliță protestabilă — de trei ori pe zi — a cerut aceasta, și nenorocitul om s'a aplecat puterii sale magice.

Cercetez după date statistice absolut exacte, situația muncitorilor tipografi din Circumscripția Cluj.

Totalul muncitorilor se rezumă astfel: 365 lucrători calificați; culegători la mașină, la casă, mașiniști tipăritori, sterotipari etc. 133 lucrători auxiliari; rotari, puitoare etc.

Salariul lucrătorilor calificați este de minimum 1098 lei săptămânal, maximum este lăsat la aptitudinea muncitorului și în dese cazuri la discreția patronului. Salariul lucrătorilor auxiliari este de 549 lei săptămânal adică pe jumătatea celorlalți.

Timpul de lucru este fixat la 8 ore pe zi și 6 jum. cel de noaptea. Culegătorii la ziare lucrează cu porția (deputat). Celelalte condiții de detaliu sunt stabilite în contractul colectiv.

Până aici vedem o situație normală care nu ne-ar îngrijora atât de mult, cu toate că din salariul mai sus amintit, trebuie dusă o viață de veșnică dietă, medicamente și doctori, — dar ne înspăimântă reversul monedei. Dacă pâinea e revendicarea de bază a muncitorimii manuale, ei i se impune în mod tot atât de naturală o altă revendicare mult mai strigătoare decât foamea: chestia igienei atelierelor. Cifrele de mai jos spun îndeajuns necesitatea acestei revendicări.

În cursul anului 1925 biroul de statistică al Circumscripției Cluj ne arată următoarele:

Din 365 membri de cl. I., 83 au fost bolnavi 2108 zile, primind ajutoare în sumă de lei 86.436.

Din 133 membrii de cl. II., 41 au fost bolnavi 1291 zile, primind ajutor în sumă de lei 12.930.

Recapitulația ne dă 124 bolnavi cu 3399 zile de boală pe an, la un număr

de 498 membrii cât numără circumscripția Cluj.

Deși realitatea e mai crudă, căci în întregime lucrătorii tipografi sufăr de catăr pulmonar și printre bolnavi nu sunt trecuți decât acei ce nu mai pot suporta boala lucrând, totuși, am căutat o explicație a cifrelor trecute aici, și pe care o găsem în următoarele date:

În Cluj există 27 ateliere de tipografie.

10 tipografii sunt instalate în beciuri întunecoase, la care în unele se lucrează toată ziua la lumina electrică. Acestea numără 181 lucrători.

17 tipografii la suprafață cu 264 lucrători, o tipografie la Turda cu 15 lucrători — aparține tot circ. Cluj —, și 38 lucrători șomeri, în total 498.

Despre starea de igienă a atelierelor grăește destul numărul bolnavilor. Nepăsarea capitaliștilor proprietari e egală cu crima. Circumscripția înregistrează în medie la totalul de membri 4 decese anuale.

Deși unele ateliere — ca local — sunt suficiente de spațioase, totuși se ignorează curățirea materialului de plumb și a caselor cu literă, care sunt tixite de praf de plumb și murdărie pe care lucrătorul e nevoit s'o respire 8 ore pe zi.

Statistica ne mai arată și o altă latură aceea a șomajului, boala sistemului de producție capitalist.

În cursul anului 1925 au fost 222 șomeri din cat. I cu 3651 zile și 90 șomeri cat. II. cu 2599 zile. În total 312 șomeri cu 6250 zile.

Cu durere, vedem la lumina cifrelor, situația „fericită” a celei mai de elită categorii de muncitori manuali, tipografii, al căror salariu ne pare „fantastic de mare” și pe care îl invidiază mulți din cei nesortiți să fie jertfă sigură blândeii Tuberculoze.

498 de oameni muncesc într'un an pentru pâinea lor și a copiilor lor. Boala le fură 3399 zile iar șomajul 6250 zile în total 9649 de zile...

În piepturi le fâlfaie flamura albă a morții de timpuriu și copiii se pregătesc să învețe cersitul pe străzi...

E „bună” situația muncitorului manual!

Serviciul sanitar al statului nu se interesează de igienă, doarme somnul nepăsării, exploatarea rânjește mai avidă, și „omul” se joacă în ghiarele morții...

Incheiu aceste scurte considerațiuni fără nici un comentariu...

Sărmană evoluție a spiritului uman!

Ion Mehedințeanu

Republica Sovietelor și criza economică

Strile, ce ne vin, din Republica de dincolo de Nistru, cu multă sinceritate, ne destăinuiesc, criza, în care se sbate, viața economică a vecinei noastre.

După optimismul exagerat al oficialității de astă vară, iată în sfârșit, o mărturisire fără înconjur, a unui membru marcant al comitetului central comunist, Bucharin, care fără înfrumsețări, recunoaște simplu și franc că comunismul rusesc luptă cu greutate, greu de învins izvorâte din criza adevărată, reală a vieții economice.

Agricultura, izvorul principal de câștig al acestei republici, n'a dat rezultatele dorite și recolta, compromisă în ultimul moment, a provocat situațiunea actuală.

Conducătorii sovietici, contând cu o recoltă-record, și deci la un surplus însemnat pentru export, au greșit, anticipând cu mult înaintea recoltei, un plan grandios de export, care ar fi trebuit, să înlesnească importul de mașini și mărfuri brute, atât de necesare refacerii.

S'a greșit și aritmeticește, când sume considerabile s'au prevăzut în bugetul anului curent la venituri, din taxele de export ale cerealelor, rămase simple prevederi.

Ori, tocmai aceste sume, erau chemate să faciliteze cimentarea din viitor a statului socialist, începând dela armată, până la problemele sociale-muncitorești.

Așteptările, au rămas simple planuri nerealizate. Ploile lunilor de toamnă, au contribuit ca recolta, nici calitativ și nici cantitativ să nu corespundă dorințelor. Pe de altă parte lipsa și insuficiențele organizației comerciale de stat, au provocat direct un haos, cu urmări: majorări nejustificate de prețuri în intern, peste paritatea mondială, și dosiri de disponibilități din partea țăranilor, spre a fi speculate apoi în comerțul liber.

Comisariatul refacerii, fără a aștepta recolta, bazat numai pe simple presumțiuni, văzând dinainte aurul curgând în țară din export a încheiat cu streinătatea, o serie întreagă de contracte de import, plătind anticipații însemnate și admitând prețuri mai urcate, decât prețurile zilei

Realitatea, însă a fost, un export minim și la prețuri cu mult mai mici, decât prețurile pieței internaționale.

Valoarea monetei sovietice, e serios periclitată. Pasivitatea balanței comerciale poate fi refăcută, numai prin micșorarea importului, ori acest lucru înseamnă că Rusia va primi cu mult

mai puține mașini și mărfuri brute, decât faptice necesitează industria sa statificată! Industria, e silită direct, ași modifica fundamental programul său de activitate.

Și pe acest teren, s'a lucrat cu presumțiuni și nu cu realități. Multe, chiar foarte multe industrii, așteptând potopul de aur strein, ca un rezultat al exportului, au întreprins capitalul destinat ca fond de rulment, în investițiuni noi. Astăzi, lipsite atât de mașini, de materii brute precum și de fonduri necesare productive, sunt silit, rând pe rând, ași reduce activitatea, ba chiar ași închide și porțile, în așteptarea vremurilor mai bune.

Și cine suferă mai mult din această cauză, decât clasa muncitorească rămasă pe drumuri, sărăcită, în pragul unei ierni grele. Și aceasta, tocmai în Republica Sovietelor muncitorești, în raiul visat atât de des, din partea utopiștilor secolului nostru.

O altă greutate pentru comunism, e și emanciparea tot mai vădită a țărânilor, de sub tutela statului, făcând cauză comună cu comerțul privat. Prietenia, și așa destul de șubredă, între țărani și muncitori, e în dispariție.

Motivele, foarte simple, organizațiile

comerciale de stat, nu pot aproviziona suficient și cu de toate populația rurală, încât țăranii, sunt siliți ași acoperi trebuințele lor în comerțul liber, care face o concurență tot mai accentuată comerțului oficial.

Deși politicește, e mult înstreținată de concepția umană și reală, după care se călăuzește restul omenimei, economicește, ia totuși formează un singur întreg, cu restul lumii, de care este legată strâns, căci, programul economic al Republicelor Sovietice, e bazat în mod absolut pe posibilitățile de import și export.

Cu toatecă, pe când reprezentanții oficiali, se străduiesc a reînvia vechile tradiții în diplomație, pe atunci reprezentanții răspunzători de acasă ca Bucharin, își termină discursurile publice, cu injurii și trivialități, la adresa finanței și comerțului internațional. Căci, cuvintele de încheiere, cu cari acest reprezentant își termină raportul său către al XIV-lea congres comunist din Moscva: „să ne mângâem cu speșranța, că Dumnezeuul comunistilor, nu va îngădui porcului capitalist să se îndoaie cu statul socialist“ nu sunt nici măgulitoare, și mai puțin mult promițătoare, că Sovietele, își vor modifica concepția din trecut, căutând a se apropia tot mai mult, de occident.

Sabin Gioranu.

Alcoolismul și tinerimea școlară

Incontestabil, că alcoolismul e o anomalie răspândită și în straturile tinerimei școlare. În ce măsură? Nu se știe. Datele statistice lipsesc. Cercurile diriguitoare abia s'au ocupat și abia se ocupă de această problemă arzătoare. Elevii înșiși mai degrabă se îndeamnă, decât se desbară de patimă, fiind ispitiți de filosofia ușoară a vieții:

Când Soarele se 'naltă,
Din mare, apă bea.
Se zice că și Luna
Din mare bea și ea.

Deci când natura toată
Să bea s'a învoit,
De ce atuncea nouă
Să bem ne-ar fi oprit?

Cel ce a scris strofe ca cele de sus, a fost probabil vr'un student, care vedea în sufletele toate lucrurile din natură și pornite spre beutură. Semn că a scris în momente fericite, când era chirchilit.

Dela școalele medii și până la universități tinerimea studiosă adoră pe Bachus:

Nene Bachus, ce mai faci?
Tu șezi pe butoiu și tragi.
Dă-ne și nouă să bem...

O mică literatură de „cântece de vin“, îmbibate cu idei preamăritoare de Bachus

și Silen, de „ochi negri“ și „ochi albaștri“ s'a dezvoltat în cursul veacurilor, din capetele bonvivanzilor tuturor națiunilor „culte.“ Budhiștii, Brahmanii și Otomanii, mai incuți, s'au lăsat mai pe jos, sub acest raport.

Un bacalaureat intona odinioară:

Când beau vin, inima și sufletul
Mi-se aprind, de aproape ard.
Inspirat, cânt imnuri de laudă
Tuturor muserelor.

Când beau vin, ca vântul
Aleargă dela mine grija grea.
Toată grija, tot năcazul
Mi-le înghite groapa adâncă.

Când beau vin, desleagă Bachus
Toate lanțurile durerii.
Din nou înverzește și miroasă
Primăvara frumoasă a tineretelor mele.

Când beau vin, pe zăpada
Capului meu amețit se împletesc
În cunună frumoasă lauri mirositori
Și eu cânt viața mea veselă.

Când beau vin, în cer luminos
Îmi petrec cu zeii.
Și huma trupului și a sufletului
Mi-o inundează cupa plină.

Cinematograful științific și moralizator

De mai beat și după aceea
Imi crește într'una fericirea.
Adorm și mai pe sus de toate
Așa doresc să mor.

Așa cânta fostul ministru Alexandru Wekerle, când era abiturient. Măi târziu a încasat multe sute de milioane din taxele asupra vinului. Căci așa e viața: ce astăzi face, mâne desface; ce astăzi zice, mâne des-zice.

Ar fi de dorit, ca autoritățile școlare să ordoneze o anchetă minuțioasă, pentru toate școlile noastre, în scopul de a stabili infuziunea acestei urgii în tinerețea școlară.

Anchetele similare, ordonate bună oră, de guvernul unguresc, prin 1907—8, aveau să statorească următoarele fapte:

Câți sunt elevii abstinenți?

Câți sunt cei beutori?

Nedeclarați?

Cei beutori consumă zilnic, vin, bere, țuică? (în litri):

Consumă la săptămână: vin, bere, țuică? (în litri).

Consumă la ocazii rare: vin, bere, țuică? (în litri).

Efectele apreciabile ale consumației beuturilor alcoolice:

a) asupra studiului,

b) asupra purtării morale.

Cine le-a dat, pentru întâia-oră, să bea? Părinții? Medicul? Alții?

Transformarea în procente a tuturor datelor.

Oricât ar fi de mari greutățile, oricât de adânc s'ar fi infiltrat otrava alcoolismului în viața tinereții studioase: adevărata mișcare antialcoolică mai ușor poate porni dintre păreții institutelor de învățământ și ai căminurilor studențești.

La jubileul de 500 ani al Universității din Lipsca (1909), Frideric August, regele Saxoniei, observa în glumă, că studentul care bea numai limonadă, nici nu e student.

Cuvintele aceste, regale, l-au scos din sărite pe Forel, vestitul profesor antialcoolist din Elveția, care a ripostat regelui saxon:

Nu e tocmai îmbucurător, dacă un domnitor face ridicolă reforma socială cea mai arzătoare a secolului în preamărind obiceiul medieval al studențimii. După Majestatea Sa, studențimea adevărată nu trebuie să bea sirop de smeură, ci numai vin și bere. Am fost destul de naiv a crede până acum, că studentul bun e acela, care învață bine, știe multe, se poartă cuviincios, cugetă independent și se nizește să devină un om folositor societății și om cult. Regele crede că beutura e lucrul cel mai important. Fără îndoială, a spus cuvintele aceste în glumă, dar lumea i-le ia în serios. În numele științei, moralei și umanității trebuie să protestez contra acestor răstălmăciri.

Gavril Todica.

„Balul Juristilor“
2 Febr. 1925 la New-York

D-l Dr. Sabin Manuilă, șef de lucrări al Institutului de Igienă și Igienă socială din Cluj, actualmente bursier al Fundației Rockefeller în Statele Unite, a trimis acestui Institut un documentat memoriu privitor la rolul cinematografului ca factor de educație morală în Statele Unite. Într'una din paginile „Societății de mâine“ nr. 39—1925) am comentat în cadrele restrânse ale cronicei medico-sociale rolul preponderant, pe care cinematograful este indicat să îl joace în educația socială a maselor și în instrucția școlară, dacă forțele educative și moralizatoare ale acestui excelent instrument de propagandă multilaterală sunt conștient canalizate. Memoriul prețios al confratelui Dr. Manuilă, unul dintre cei mai valoroși medici ai generației tinere, vine să lămurească o serie de probleme, pe cari până acum numai le bănuiam și cari ne vor putea da isvor generos de inspirație în trasarea normelor reglementariste pentru funcționarea cinematografului în țara noastră.

De păcate la noi încă nu există o industrie cinematografică și nici nu sunt speranțe că va exista atâta vreme cât alte industrii — mai importante poate — tânjesc sau sunt nule. De aceea suntem avizați să ne alimentăm cu un material de filme de o calitate dubioasă, cari în străinătate — și mai ales acolo unde există o cenzură a filmelor — sunt neglijate sau chiar boicotate. Dar tocmai motivul acesta implică în sine nu avantaj, pentru că legislația cinematografului la noi nu va lovi într'o industrie, care în Statele Unite mobilizează forțe formidabile în capital și brațe omenesti, ocupând locul al doilea, după industria automobilelor. În țara noastră cinematograful este exploatat de un număr redus de case de filme ca reprezentant ale industriei străine, cari inundă piața mondială, cu producțiuni, cari în vederea profitului material atentează de multe ori la bunele moravuri ale spectatorilor. Efectele sunt dezastruoase. Fără îndoială că influența lor este considerabilă asupra sufletelor, al căror substrat moral nu se sprijină pe o temelie destul de temeinică. După cum ne spune Dr. Manuilă, anchetele făcute în Statele Unite privitoare la influența filmelor asupra criminalilor a dat rezultate surprinzătoare. Peste 50 la sută din ucigași au săvârșit crima sub influența filmelor criminale. În cabinetele judecătorilor de instrucție mărtu-

risirea aceasta se repetă fără întrerupere. Deaceea reacțiunea care s'a produs e foarte îndreptățită. În această luptă preoții au jucat un rol hotărîtor.

S'au instituit oficii de cenzură, unde orice film se rulează în fața unui cenzor, înainte de a fi lansat în public. Filmul poate fi aprobat dela primul examen sau se recomandă suprimarea anumitor scene sau — în fine — se respinge în întregime. Deoarece respingerea unui film însemnează o mare pierdere pentru casa editoare, întreprinderile de filme sunt foarte prevăzătoare în alcătuirea lor, ușurând sarcina cenzorilor, cari în exercitarea profesiei lor trebuie să fie conduși de interesele moralei publice, fără să lovească — atât cât se poate — în industria filmelor. În genere nu se admit filmele țesute de următoarele subiecte: „Dragoste ilicită, atentate criminale contra femeilor, prostituție și bordele, arderi și ucideri, disprețul legii, mai ales din partea funcționarilor publici. Nu se admite prezentarea adulterului pe scenă sau prezentarea beției în lumină favorabilă, brutalizarea femeilor, a copiilor sau a animalelor. Nu se admite materializarea religiei etc.“ În astfel de condiții cinematograful încetează de a mai fi o școală a crimei și a desfrăului și își reia rolul pentru care a fost creat, atunci când a fost creat.

Așa glăsuște memoriul doctorului Manuilă și ne sugerează o mulțime de reflexii în legătură cu ravagiile pe cari cinematograful dela noi le face în sufletele plâpânde ale tinereții. Este o adevărată anarhie morală sau mai bine zis imorală. Fără îndoială că nu ne putem asocia cu aceia cari opresc tinerețea să asiste la reprezentațiile cinematografice. Măsura aceasta e iluzorie și pleacă dintr'o concepție greșită. E ca și când am avea un focar de infecție de care nu îndrăsnim să ne atingem și să-l asanăm și singura măsura este interzicerea accesului. Bălțile din regiunile împaludate vor continua să fie o primejdie pentru populație, cu toate îndemmurile noastre la profilaxie, atâta timp cât nu se face secarea sau cel puțin canalizarea lor.

„E o astfel de canalizare avem nevoie și noi în materie de cinematografie, pentru a putea beneficia de roadele, pe cari știința modernă ni le pune la dispoziție și suntem datori să căutăm, să scoatem filmul din anarhia de azi și să-l îndrumăm pe căi morale și științifice.

Dr. A. Voina.

Popoare și literatură în Țările de jos

Țările de jos, pe cari în vremile trecute le întâlnim în deosebite formațiuni politice și sub numiri deosebite — țara de baștină a Francilor, țara de moștenire a ducilor de Burgundia, Flandria, Olanda — pe harta politică a zilelor noastre sunt arătate ca două regate: Olanda și Belgia.

Din punct de vedere etnic însă putem distinge patru popoare: Frisonii, Olandezii, Flandrezii și Valonii.

Frisonii (în Nordul Olandiei), cari sunt mai de aproape înrudiți cu Scandinavii, vorbesc și acum o limbă a lor proprie și au o literatură aparte, a cărei importanță însă este numai regională, căci limba prin care Frisonii participă la viața cultură este cea olandeză.

Valonii, în Belgia meridională (la Sudul unei linii care trece prin Waterloo) sunt o frântură din neamul francez, despărțită de țara mamă încă din veacul al IX-lea, decând s'a împărțit de soarta schimbăcioasă a Țărilor de jos. Ei formează o populațiune de aproape trei milioane suflete, neam viu, cu inteligență vie, înzestrat, dar inclinând mai mult spre acțiune, decât spre contemplațiune. Spiritul lor de inițiativă le asigură o mare întâietate în industrie și în viața de stat; ei sunt, cari dau Belgiei impulsul și direcția în politică. Chiar în literatură se pot mândri cu o pleiadă de personalități desăvârșite. Astfel îl putem numi pe Pirmez, un scriitor și gânditor fin; romancierul Lemonnier, care descrie, în spiritul naturalistilor, oameni crescuți cu glia; povestitorul cu verbul înaripat și fantazia sprintenă Maurice de Ombiaux; scriitorul original Edmond Picard; istoriograful oficial al Belgiei Henri Pirenne. Ar mai putea fi amintit Henri Carton de Wiart, care în cadrele unui roman istoric „la Cité ardente” ne revelează cu culori vii suflul rasei valone. Dintre poeți amintim pe inițiatorul Max Waller, Valère Gilele, ale cărui versuri ne aduc aminte factură parnasienilor și curentul pesimismului european, și mai

ales de Fernand Séverin, poetul de o sensibilitate fină, care cântă cu o distincțiune latină, simțământul pastoral și elegiac al Latinilor celor mai din Nord.

Celelalte două ramuri, Olandezii și Flandrezii, în fond sunt un singur neam (11 milioane) cu o singură limbă, limba neerlandeză, care reprezintă starea intermediară între limbile: engleză, scandinavă și germană. În urma separațiunii politice (1600) însă, s'au ivit deosebiri ușoare de intonație, de idiotisme și de ideologie și o fizionomie deosebită în literatură.

În Olanda a rămas stăpânitorul elementul reformat, în Flandria întreg poporul este catolic, cu excepțiile produse de curentul enciclopedist.

Olandezii, în starea lor de independență, și-au dezvoltat cultura lor într-o formă diferențiată. Ei au fost o mare putere, întemeietoare de colonii. Literatura a luat o dezvoltare și o alură distinsă, are o orientare universală, atât la poeți, ca Kloos, Verwey, Gorter, cât și la prozatori ca criticul literar Van Deysel, romancierul elegant Couperus și povestitorul epic Querido. Van Eeden, care a scris pagini minunate de proză, mai ales e cunoscut prin romanul simbolic „De kleine Johannes.”

Un scriitor mai vechiu, care descrie tipuri caracteristice din viața olandeză este Nicolas Beets a cărui „Camera obscură” este privită ca o carte clasică.

În urma vieții coloniale, literatura s'a îmbogățit și cu subiecte exotice (de ex. Borel) și chiar a produs mici capodopere ca „Orpheus in de Dessah” de Augusta de Wit.

Reacțiunea în contra formelor unei tradiții învechite a produs individualități ca Multatuli, un spirit critic și reformator, care a scris într'un stil plin de strălucire și vigoare, despre religie educație și sistemul colonial, și dramaturgul Heyermans care aduce pe scenă probleme sociale, și într'o sferă mai senină, poeta Henriette Ro-

land-Holts visătoarea unei lumi mai bune.

Flandrezii, de alte parte, în timpurile mai noi, nu au avut această istorie de libertate și grandoare. Dela sfârșitul revoluțiunii din veacul al XVI-lea, după ce au ajuns din nou sub stăpânirea Habsburgilor, au dus o existență letargică și de umbră, din care s'au trezit abia la mijlocul veacului al XIX-lea. De aceea în literatura lor întâlnim motive din romanticismul trecutului, amestecate cu tânguirea unui viitor mai norocos. Acest suflu l'a animat pe întemeitorul literaturii flamande moderne Conscience (a cărui roman național „Leul din Flandria” într'adevăr a deșteptat un popor) și pe poeții Rodenbach, de Clerca și Gezelle. Gezelle a fost un preot catolic care a exprimat într'o limbă simplă, dar plină de căldură sentimentul religios și iubirea de natură. Să mai numim pe Van de Wolsteyne, care scrie limpede și solemn versuri și proză, și Verhulst care dezvoltă o fantazie bogată și plină de musicalitate în multe poeme dramatice ca tragedia biblică „Jesus de Nazarener”, și alte piese care au inspirat pe mai mulți compozitori.

Cât privește prozatorii, aceștia se ocupă numai de viața țăranilor și oamenilor „mici” (Buysse, Sabbe, Strénavels).

Acest din urmă este un mare artist și un psiholog răbdător, dar se complace mai mult în descrieri, decât în acțiune.

Afară de acești plăsmuitori de realități, mai amintim pe Teirlinck, care arată o predilecție pentru tipuri fantastice sau de decadenți, Vermeylen, care în al său „de Wandelende Jood” (Ahasver) a simbolizat umanitatea dornică de pace, și Timmermans care intrând în domeniul legendei, ne înfățișează un personaj de țăran nereal, îndrăgostit de natură „Pallietter”; tot el, printr'un anacronism ingenios, localizează legenda copilăriei lui Crist în zilele noastre și anume în peisajul flandrez.

Din timpul stăpânirii franceze în Belgia (1794-1814) limba franceză ocupă un loc privilegiat în viața de stat și în învățământul superior. Mulți Flandrezi cari au crescut în această ambianță franceză, au exprimat suflul lor flandrez în formă franceză. Unii, ca Maeterlinck, chiar s'au înstrăinat cu totul.

Printre cei mai vechi, cel mai cunoscut este de Caster, mai ales prin romanul său „Uilenspiegel“, epopea poporului flamand în marele veac al XVI-lea.

Dintre cei de azi putem numi pe romancierul Eeckhond care descrie cu vigoare moravurile orășanești și ale satelor. Cei mai cunoscuți în străinătate sunt Maeterlinck în același timp poet liric, scriitor dramatic și filosof, care și-a creat o lume de personaje, și Verhaeren ale cărui perspective vizionare, lirismul eruptiv s'au mai blând, ne dau o imagine puternică despre „Toute la Flandre.“

Turda; 1925.

Dr. Leo Delfoss.

SATE-ORAȘE-REGIUNI

O biserică a lui Mihai Viteazul în Târgu-Mureș

În anul 1595, Sinan pașa năvălind cu o armată puternică în Muntenia, Mihai Viteazul se refugiază la Brașov. Aici așteaptă ajutorul împăratului austriac și al principelui transilvănean.

Sigismund Bathory, promițând Săcuilor libertatea, îi înduplecă să se înroleze în armata sa și să porniască la luptă împotriva Turcilor. În lupta, ce s'a dat la Târgoviște, iau parte și 100 de călăreți și peste 200 de pedestrași din Târgu Mureș. Terminându-se lupta cu înfrângerea Turcilor, Săcuii se întorc veseli la vetrele lor, unde își dobândesc libertatea promisă de principele Bathory.

În anul 1596, nobilii din Săcuime, văzând că Săcuii eliberați refuză să le mai facă serviciile de jobag, se consultă și se pregătesc în taină împotriva lor.

Într-o noapte, dau năvală asupra șefilor Săcuilor eliberați, îi dețin și-i duc în Târgu-Murăș.

Aici, îi spânzură, trag în țapă, ard pe rug și-i supun la chinurile cele mai înfiorătoare, tăindu-le nasul și urechile.¹

Acest măcel înfiorător răscolește o ură nemaipomenită în sufletele populației din Săcuime împotriva familiei Bathoreștilor, care nu li-a apărut libertatea promisă, și a nobililor, cari și-au bătut joc de ei într'un chip atât de crud. Acum, aștepta numai prilejul potrivit să-și răsbune pentru cruzimile îndurate.

Acest prilej sosi în anul 1599, când Mihai ceru sprijinul Săcuilor împotriva principelui Bathory. Aceștia primesc cu o deosebită bucurie delegația trimisă la ei de principele Munteniei, în care vedeau pe omul trimis de prevedința divină să-i elibereze din

sclăvia grea, în care îi aruncaseră nobilii.

Abia trece Mihai munții și Săcuii se înrolează în masse sub flamura drapelului său, luptând cu deosebită însoflete împotriva lui Bathory.

Mihai ajungând stăpân în Transilvania, nu-și uită de aderenții săi credincioși. Îi răsplătește după putință și-i apără împotriva primejdiilor. În 3 Noemvrie 1599, ordonă soldaților săi din Târgu-Mureș să-i apere pe cetățeni împotriva jefuitoarelor și a tâlharilor. Simțul de recunoștință al lui Mihai față de cetățenii români din Târgu-Mureș, cari i-au fost credincioși, nu s'a oprit aici.

A clădit o biserică românească în Târgu-Mureș pentru sine, lăcaș de închinare, când trece pe aici, și pentru locuitorii români de aici.

Preotul reformat din Târgu-Murăș, care, la 1809, a scris, pe baza documentelor vechi, istoria bisericii reformate din cetate, zice: „În partea nordică a bisericii, între turn și biserică, este clădirea școlii: Din ultima cameră a acestei școli Voevodul Mihai a făcut o biserică pentru sine, zugrăvind pe pereți chipurile sfinților greci, cari există și astăzi, și sunt o dovadă despre aceasta. După moartea sa, biserica iarăși a ajuns în posesiunea bisericii reformate.“²

Din acest document se vede lămurit că Mihai, îndemnat de simțul de recunoștință față de românii din Tg. Mureș, le-a clădit biserică. Până la 1900 se vedeau icoanele sfinților, zugrăvite pe pereții bisericii lui Mihai.

Iosif Kont³ scrie la 1896 că dansul încă a văzut sfinții greci, zugrăviți pe pereții bisericii vechi.

² Kontz József: A marosvásárhelyi E. Ref. Col. története, pg. 91.

³ Nemes Gábor jegyzetetei: Se află în arhiva bis. reformate din Tg.-Mureș Nr. 3401.

Această clădire există și astăzi, dar pereții sunt văruiți. Este probabil că și acum s'ar putea afla icoanele, zugrăvite pe pereți, dacă s'ar înălțura cu grije de oameni specialiști, varul de pe perete.

Mihai a clădit această biserică pentru românii ortodoxi, cari, pe timpul acela, erau destul de numeroși în Tg. Murăș.

Documentele vechi ne arată că, în vechime, elementul românesc era cu mult mai numeros în părțile secuești decât astăzi.⁴

În statistica oficială din 1785, găsim 425 de români în Târgu-Murăș, iar la 1756 peste 500 de suflete.

Se poate deci deduce în mod logic, că prin 1600, elementul românesc era destul de bine reprezentat în Târgu-Murăș.

Cedința că lângă biserica reformată din cetate, a fost, odată, biserică românească, se pare că a rămas întipărită în sufletele românilor din Tg. Murăș până la 1848, când fruntașii românilor de aici au pretins dela oraș să le predea biserica reformată ca să-o transforme în biserică românească.

„În acest timp, câțiva români fruntași, — vipere încălzite la sânul nostru — conduse de Dumitru Fogarași au pretins drepturi publice: să fie și românii numiți în consiliul orășenesc și în alte funcții publice. Ba în obrăznicia lor merseră până acolo, încât pretinseră predarea bisericii reformate din cetate, paza centenară a reformățiunii.“⁵

Traian Popa prof.

⁴ Vezi: Traian Popa: Documente privitoare la români din vechiul scaun al Mureșului (sub tipar).

⁵ Komáromi Ferencz: Vészhangok a Székelyföldön, 1849.

Inaugurarea Școlii de Arte Frumoase din Cluj. — Duminică, 17 Ianuarie, la orele 11 a. m. a avut loc inaugurarea Școlii de Arte Frumoase din localitate, instituție a cărei importanță am subliniat-o în numărul trecut al revistei noastre. La inaugurare a luat parte și d. ministru al Cultelor și Artelor Al. Lapedatu, însoțit fiind de d. Ion Minulescu, director în acel minister. La inaugurare au luat cuvântul S. Sa Episcopul Ivan, d-nii Al. Lapedatu, Racoviță prof. univ., Utalea, primarul orașului, Pop directorul școlii, etc. etc. După inaugurare a avut loc un banchet la „New-York“. Fie roadele noii instituții bogate pentru arta românească!

A apărut:

SOCIOLOGIA GENERALĂ de prof. univ. Traian Brăileanu, Cernăuți 1526. Prețul lei 140. Se poate comanda la redacția „Societatea de mâine“.

¹ Gróf Mikó Imre: Erd. Tört. adat. I. pg. 47.

Publicațiile Aстреi

Acțiunea Aстреi nu poate avea rezultatul dorit, dacă nu e sprijinită de publicații, care să lase în mase urme statornice despre fapta ei.

Impresia unei conferințe antialcoolice, de pildă, orcât ar fi fost de vie când a fost auzită, pălește, cu timpul până a dispăre cu totul. Un tablou sugestiv, sau o carte de propagandă anti-alcoolică cu o povestire bine aleasă, care să fie cetită și răscetită, țin veșnic trează în memorie învățătura contra alcoolismului, și aduc neconținut aminte de învățătura conferențiarului care a impresionat puternic.

Mijloacele de publicație ale Aстреi sunt însă foarte reduse. Astra publică din bugetul ei, 4 volume pe an din Biblioteca sa de popularizare, și alte câteva broșuri dacă un binevoitor sau altul dă fondurile necesare pentru publicarea lor. Cele 4 broșuri anuale sunt mult prea neindestulătoare, iar publicațiile pe spesele binevoitorilor prea întâmplătoare, pentruca pe ele să se sprijine o acțiune puternică și cu urmări

Ce este de făcut?

În primul rând — și aceasta e cerința specială a secției social-economice — este absolut trebuitor ca Astra să destine din bugetul său, o sumă mai mare pentru publicații.

Secțiile Aстреi nu sunt secții teoretice, ci secții de acțiune, secții de viață. Ele nu-și pot îndeplini menirea lor fără o întinsă acțiune publicistică, fără o propagare prin scris a cunoștințelor pe care vor să le răspândească în mase. Lor trebuie să li se dea fonduri îndestulătoare pentru publicațiile pe care le cred necesare.

În al doilea rând trebuie să se facă o întinsă propagandă pentru strângerea unui important fond necesar pentru publicații. Acest fond ar urma să fie securizat întregit. Cu chipul acesta s'ar reglementa sistemul de a se tipări broșuri pe spese streine.

La Astra stau de ani netipărite lucrări folositoare care ar umple un gol însemnat în ofensiva cărții românești, și nu se găesc fonduri pentru tipărirea lor.

Lucrurile nu pot rămânea aici. Este e epocă acum, când este trebuință de o activitate sporită. Mai târziu, firește nu va fi prea târziu, însă acțiunea Aстреi, acțiunea ei binefăcătoare va fi întârziată cu mult. Și descurajarea, ar putea da o nouă stare periculoasă de stagnare acestei instituții culturale.

N. Ghiulea

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

TEATRU

Ruy-Blas de Victor Hugo, trad. de Olănescu-Ascanio

Năzuind să familiarizeze publicul nostru cu autorii dramatici celebri ai tuturor epocilor, d. Zaharia Bărsan străcoară din când în când, printre piesele moderne, cari uneori sunt drame comice, iar alteori comedii dramatice, când nu sunt farse curate, câte-o operă reprezentativă a vechilor școale literare, cari străbat veacurile prin aceste opere. Am avut pe clasicul antic Sofocle, cu Oedip Rege, pe stălpul cel mai puternic al dramei moderne, Shakespeare, cu exemplare alese din tragediile și comediile sale și acum ni se oferă o operă de glorie a lui Hugo. Alți autori celebri sunt în perspectivă. Țineam să remarcăm aceasta, ca să-i mulțumim neobositului director pentru frumoasele sale străduințe și pentru toate jertfele ce le face pentru educarea artistică a publicului nostru.

Teatrul lui Hugo astăzi impune mai mult prin atmosfera lui, prin pitorescul scenelor așa de măiestrit lucrate și prin vigoarea verbului său plin de invenții stilistice și învelit în acea duioșie lirică, așa de caracteristică pentru școala romantică. Aceste calități se reliefează și în Ruy-Blas, una dintre cele mai reprezentative drame ale lui.

Suntem în epoca de decadentă a Spaniei. Un rege incapabil, pe care Hugo nici nu-l mai aduce pe scenă, miniștri escrocului, cari își bat capul cum să sugă cât mai multe venituri de pe țară, străcurându-le, cu gelozie unul față de altul, în buzunarul propriu, fără a se gândi la nevoile statului și la nevoile poporului, și intrigi în lumea aristocrației pentru cucerirea unui loc politic sau... a unei curtezane, dacă nu chiar a reginei. În mijlocul aceste lumi venale, care duce țara la prăbușire, un om din popor ce trăește ca lacheu parvine, printr'o întâmplare care-l conduce miraculos ca într'o poveste, la situația de prim-minstru, și este gata să mântuiască țara prin înaltele lui calități intelectuale sprijinite de suportul celor mai alese virtuți morale. Regina admiratoare îi împărtășește dragostea. Dar sârmanul lacheu este numai instrumentul unei intrigi și la urmă cade jertfă, sfârșindu-și eroic viața prin otrăvire.

Intriga e inventată și cântărită cu cumpana realului adeseori apare lipsită de verosimil. Dar câtă duioșie lirică în actul II cu iatacul reginei, frumoasă și tineră, lipsită de o inimă iubitoare, căci regele este veșnic la vânătoare, câtă vigoare dramatică și epică în tirada lacheului Ruy-

Blas ajuns la cârma statului, în actul III, când desvelește toate mârșevile și slăbiciunile miniștrilor și cât umor neprefăcut intrupat în personajul lui Don Cezar, ce izbucnește în toată voia în actul IV, cari toate acoper așa albă cu care e cusută intriga și ne fură atenția, când încălzindu-ne cu dulcea poezie a sentimentului, când mișcându-ne prin patetismul dramatic, când inveselindu-ne cu gluma cea mai sănătoasă.

Am regretat numai sărăcia vesmântului românesc, care îmbracă poezia măestrului Hugo. Versurile lui Olănescu-Ascanio sunt banale, cu rimă comună, cântată și aceea, cu pleonasmе supărătoare („iubește cu un adevărat amor“) și lipsite cu totul de corespondență la acea invenție verbală bogată a autorului francez, pe care o suplimente o serie nesfârșită de „în fine“ și „în sfârșit“.

Ruy-Blas s'a bucurat de o excelență montare pe scena teatrului nostru. Decor grandios, pentru care uneori părea prea mică scena, costume alese, adecuate epocii și o interpretare care îndreptățește toate laudele. În Ruy-Blas d. Zaharia Bărsan a avut o nouă creație strălucită, care se înșiră alături de neuitatul Zefir din „Trandafirii roșii“, înrudit sufletește cu eroul lui Hugo, alătura de tragicul Oedip, Hamlet ș. a. Dela duioșia, ce-l caracterizează, din scenele de confesiuni intime, până la eroismul cu care fulgera mârșăvia păcătoasă a celor suspuși, cu ample rezonante vocale, a trecut printr'o gamă de sentimente, pe cari le-a colorat specific cu cele mai potrivite mijloace vocale și de gest. Cu gingășia-i cunoscută, care cucerește prin cele mai mici mișcări, prin nuanțe particulare de mimică, precum și prin variația tonului vocal, a apărut d-na Jeana Popovici Voinea în rolul reginei nefericite. Maleabilă în voce și în gesturi d-na Silvia Jipescu Hodoș, în rolul Cassildei, favorita reginei. Reținut și cu sânge rece de imperturbabil d. Dem. Psatta în rolul intrigantului Don Salust. Vioi în mișcări, cu fantazie în gesturi și original d. Neamțu-Ottonel în rolul aventurierului Don Cezar, cu mină de boem vesel, ușuratic, dar cavalier. Adaptat la rol d. Vasilescu, bun partener al d-lui Neamțu în scena de umor a actului IV. O bună mască d. Vanciu, care se ridică și d-șoara Borsa în rolul bătrânei. În notă d-na Aura Fotino, d-nii V. Potoroacă, Al. Șerban și ceilalți toți până la cel din urmă paj.

Manechinul sentimental de I. Minulescu la Teatrul Maghiar

La un interval de câteva zile abia de când această dramă a d-lui Minulescu, — care nu-i nici măcar tipărită încă — s'a

montat pe scena Naționalului din Capitală, Teatrul Maghiar din loc s'a străduit s'o ofere spectatorilor săi, în traducerea d-lui Emeric Kádár. Și ziarele ne informează că aceeaș piesă se va lua în săptămâna aceasta și la alte teatre maghiare din Ardeal.

D. Ioanovici, prin montarea pieselor românești, și-a pus instituția pe care o conduce în slujba înfrățirii culturale a neamului său și a neamului nostru, o operă pentru care sperăm că într'un viitor nu prea îndepărtat conaționalii săi îi vor fi mult mai recunoscători decât se arată astăzi. D. Minulescu este al șaptelea autor român în viață, care și-a văzut o piesă reprezentată de trupa d-lui Ioanovici.

Alegerea dramei d-lui Minulescu, pe care critica bucureșteană a primit-o așa de binevoitor, cum puține opere dramatice românești de după războiu au fost primite, a fost o alegere fericită. Ea se impune prin valoarea ei artistică intrinsecă oricărui observator, de orice naționalitate, lipsită fiind de acele particularități de limbaj, cu totul specifice neamului nostru, cari se găsesc în piesele lui Caragiale spre exemplu, făcându-le aproape intraductibile.

„Manechinul sentimental“ s'a bucurat la teatrul maghiar de o montare îngrijită și de o aleasă interpretare a artiștilor.

CONFERINȚE

V. Bogrea: Personalitatea în antichitate

Conferința avântată a d-lui prof. Bogrea despre personalitate și valoarea ei morală în lumea antică a fost o frumoasă lecție de educație, ilustrată cu câteva exemple de figuri celebre cari acoper această noțiune. Libertate de a voi și acțiune în consecință, energetică și stăruitoare, sub scutul responsabilității, iar ca țintă de acțiune bunătatea și dreptatea, aceasta este esența noțiunii de personalitate exprimată de Horațiu în una din odele sale, și este în acelaș timp „cea mai pregnantă definiție a personalității în lumea antică“. Această concepție se găsește exprimată nu numai în poezia ci și în cugetarea romană, și ea se găsește întrupată în istoria romană. Exemple sunt, dintre cugetători, stoicei Marc Aureliu, împăratul, Epictet și Seneca învățătorul lui Nero, care prin sfârșitul său tragic a consfințit concepția sa despre viață și valoarea personalității, iar dintre figurile istoriei mai mult decât toți Cato Bătrânul, poate cea mai robustă personalitate a lumii antice.

A fi o personalitate nu înseamnă deloc a fi fericit, în sensul comun al cuvântului, căci această însușire, sau sumă de însușiri, este o povară aruncată pe umerii bietului muritor de destinul implacabil. E ceva tragic în ființa unei personalități, pentru că contemporanii nu o înțeleg și nu o apreciază după adevărata valoare a faptei sale; abia după moarte se înțelege sensul vieții unei personalități. Acestui tragic Grecii vechi i-au dat expresia cea mai puternică în nemuritoarele lor tragedii, Grecii, cari au împreunat în viața lor perso-

nalul cu naționalul și cu general-umanul, unic fenomen în istoria culturii de până acum. Și cel mai clasic exemplu de tragic, rezultat pe urma autonomiei de viață a personalității, rămâne figura lui Prometeu din tragedia lui Eschil, simbol fără pereche pentru toate timpurile.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

O importantă descoperire istorică. (I. Lupaș: Acte și documente istorice: 1538—1600, Extras din „Anuarul Institutului de Istorie Națională“ din Cluj, III. 1924—1925).

Istoria Ardealului încă nu s'a scris... În numărul trecut al revistei noastre se atrăgea atențiunea tinerimei noastre asupra acestui lucru. Cunoașterea reală a trecutului nației de pe aceste plaiuri este o condiție a progresului nostru viitor, progres în care trebuie să se valorifice toate forțele noastre, înăbușite de împrejurările de până acum. Pentru ca să cunoaștem însă toate posibilitățile noastre viitoare, trebuie o largă cunoaștere a faptelor nației de aci, a împrejurărilor între cari s'au desfășurat ele și ale piedicilor cari au stat în calea lor. Istoria Ardealului, așa cum a fost făcută de națiile conlocuitoare nu apreciază după justa lor valoare aceste fapte; mai mult, ea este deadreptul tendențioasă în cea mai mare parte a ei.

Intr'unul din n-rele trecute ale revistei d-l Iosif Schiopu arăta ce a făcut intelectualitatea săsească — de elită! — din această istorie; o simplă privire peste istoriografia ungurească ne-ar duce la constatări mult mai triste. Dar este în deosebire de celălalt felul cum era întrebuintă această istorie pentru justificarea unei stăpâniri atât de puțin întemeiată pe reale drepturi „istorice“. Chiar dacă istoricii noștri au încercat să scrie istoria nației celei mari a Ardealului — și istorici cari să și fi îndreptat gândul spre această faptă culturală atât de importantă a avut, mai ales, generația nouă — piedicile cari li s'au pus de cătră cei cari aveau interesul să tăinuiască adevărul acestei istorii au fost enorme. Și nu ușor lucru este a arăta lupta cu trecutul a unei nații, pierdută în sate umile și pe care singură biserica a înălțat-o spre cultură.

Pentru înfirișirea acestei istorii trebuie roscolite toate ascunzișurile arhivelor oficiale și particulare, căci actele celor mulți și fără importanță umană în ochii stăpânilor de eri sunt resfirate pretutindeni, așteptând cercetătorul care să le aranjeze spre nobilul scop al elaborării adevăratei istorii a Ardealului. Și arhivele particulare și oficiale ale Ardealului țin încă sub obroc multe lumini de ale istoriei noastre. Conducătorii și cunoșcătorii lor s'au îngrijit să nu dea cercetătorilor acte cari ar arunca pete pe trecutul lor și ar trezi mândrii în piepturile noastre. Nu e de mirare deci, că d-l Ion Lupaș, profesorul de istorie națională dela Universitatea noastră și unul dintre directorii harnicului Institut de Istorie Națională, a putut descoperi, abia acum, în arhiva Bruckenthal din Sibiu, — arhivă cercetată de d-sa

și de alți istorici de-ai noștri de atâția ani, — un act de importanță aceluia pe care ni-l dă în facsimil în „Extrasul“ d-sale.

Actul a fost lăsat să fie ros de molii printre „neînregistrate.“

Câte altele nu vor mai fi fost roase în această categorie de acte a arhivelor Ardealului, categorie făcută par'că anume pentru ca în ea să fie roasă de molii adevărata noastră istorie...

Actul amintit mai sus este o scrisoare a lui „Ioan vlădica ot Belgrad“, cunoscutul Ioan de Prislop întâiul mitropolit al Ardealului așezat în scaun de Mihaiu Viteazul, cătră „Lucaci pulgăr meșter de Sibiu.“ Este cea mai veche scrisoare românească dintre cele cunoscute până azi dela vreun vlădică ardelean. Ioan de Prislop înștiințează pe „Bürgermeister“ul Sibiului despre căsnicia ilegală a unui „mișel“ din Rășinariu cu o fată, rudă de sânge cu el, și-l roagă pe acesta să procedeze legal în contra acestei călcări de lege creștinească sau să îngăduie până va veni și el la fața locului. Afară de faptul că e întâia scrisoare românească dela un vlădică, actul mai are și valoare politică și morală. Faptul că vlădica Ioan se adresează printr'o scrisoare primarului orașului Sibiu dovedește importanța de care se bucura cel care ocupa acest scaun în fața oficialității ardelenesti, importanță de care el însuși își dădea seama. Grija lui apoi pentru ca morala creștinească să nu fie călcată nici de cătră unul dintre credincioșii săi, măsurile luate de el pentru judecarea unui atare act necreștinesc, dovedesc largul interes moral purtat de biserica noastră față de credincioșii ei, interes care se pare că astăzi, când această instituție este mult mai organizată este mai scăzut.

Extrasul părintelui Lupaș mai cuprinde un „salvus conductus“ românesc al logofătului Teodosie, istoriograful lui Mihaiu Viteazul, o scrisoare tot românească, a postelnicului Preda cătră Sibienu, ambele dela 1600 și câteva acte referitoare la marele voevod de mai puțină importanță. Dar dacă istoricul ardelean nu ar fi dat la lumină decât valorosul act al vlădicii Ioan și totuși am fi putut vorbi de „o importantă descoperire istorică“...

CONCURS. — Prezenția corului „Gutenberg“ din Cluj publică un nou concurs pentru textul unei poezii de veselie (cântec de vin) și pentru textul unei poezii funebrele ateiste, cari să nu fie mai lungi decât cel mult 12 șire și cari să se poată pune pe note. Terminul de concurs: 20 Februarie 1926. Lucrările se vor înainta, conform uzului de concurs, pe adresa: Corul „Gutenberg“, Cluj, Str. Memorandului 23, indicând pe adresă: „Lucrare pentru concurs.“ Pentru fiecare text în parte se stabilesc câte două premii. Premiul I: 250 lei, premiul II: 100 lei, de fiecare poezie. Toate lucrările intrate la concurs devin proprietatea corului „Gutenberg“, indiferent dacă sunt sau nu premiate.

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Asigurările sociale și societățile de asigurare

Instituția e răspândită în toate părțile civilizate și privește în cea mai mare parte pe muncitorii manuali. Fără îndoială că această categorie de oameni are mai mare nevoie de ocrotire, dar este de dorit să ia ființă și astfel de organisme de asigurare, cari să ofere sprijin material în caz de boală și muncitorilor intelectuali și familiilor lor. Nimic nu poate să fie mai sfâșietor decât tabloul oferit de căminul unui funcționar, care fiind licențiat din slujbă din cauză de boală ajunge într-o stare de mizerie, pe care muncitorul manual ocrotit de asigurările muncitorești, nici n'o poate bănuși. Asociațiile profesionale de intelectuali au început să agite chestiunea și caută să o rezolve într'un mod onorabil. Așa de exemplu Asociația generală a medicilor este pe cale de a organiza o casă de ajutor a corpului medical. S'au făcut diferite propuneri în vederea realizării; chestiunea e încă în discuție. Înfiptuirea se așteaptă cu încordare. Casa aceasta de ajutor se poate considera ca un început promițător a viitoarei case de asigurare a medicilor sau a tuturor intelectualilor de orice categorie. Numeroasele societăți de asigurare din străinătate joacă un considerabil rol în viața socială și prin mijloacele prin cari caută să-și servească interesele lor, contribuie în același timp la ridicarea nivelului salubrității publice. Societatea „Prudential“ din Statele Unite face o propagandă igienică foarte intensă. Asigurații primesc un buletin care apare în milioane de exemplare cuprinzând prescripții igienice.

O altă societate a împrăștiat în 8 ani 173 de milioane de broșuri cu același scopiar medicii din slujbă ei scot un periodic în 5 milioane de exemplare în 50 de ediții diferite, pentru fiecare din statele federate. Așa lucrează Metropolitan Life Insurance Co. Tot așa de mare e importanța medico-socială, pe cât de formidabilă e opera de propagandă.

Sedriile orfanale.

Lipsa conducerii părintești, de cari nu pot fi împărțși copiii orfani, face ca această categorie socială să poată aluneca cu mai multă ușurință pe panta digresiunilor morale și dacă nu intervine un factor salvator, copilul fără părinți e sortit unei vieți desechilibrată.

Iar perturbațiunile produse în psihicul său pot avea răsunet asupra ansamblului societății. Sedriile orfanale supraveghiând bunurile materiale ale orfanilor fac o operă utilă, dar cadrele lor de activitate n'ar trebui să se mărginească aici.

Atenția față de educația intelectuală și morală a celor incredințați grijii lor ar fi rațional să figureze printre cele dintâi preocupățiuni ale sedriilor orfanale.

Aceasta ar fi o adevărată operă socială și umanitară și în senzul acesta era necesar să se îndrumeze sedriile orfanale, în loc de a se refrânge domeniul lor de acțiune prin desființarea sau transformarea care li se pregătește.

Un fel de a moraliza

Intr'un orășel transatlantic, în fruntea cărui se află un primar de sex feminin, sa dat o ordonanță prin care se interzice femeilor să apară în public pudrate și cu buzele înroșite. Mai mult chiar: s'a interzis vânzarea fardurilor iar cosmeticurile găsite la depozitari s'au confiscat și li s'a dat foc în piața publică.

Iată ceva amuzant, cu aparențe de moralitate publică pentru unii rigoriști. Gestul primăresii are însă mai mult aerul unei extravagante absurde. Nimeni nu poate să conteste că în avalanșa de pudre și de creme cari inundă piața nu sunt o mulțime de produse dăunătoare, fabricate cu un scop pur speculativ. Nimic nu poate fi mai bine exploatat decât vanitatea omească. Dar tot așa de adevărat e, că de foarte multe ori pielea are nevoie de anumite corective medicamentoase pentru a putea funcționa bine — și mai ales pielea feții, care e expusă la atâtea intemperii. Nenorocirea e că sau se abuzează sau se face uz în mod irațional de aceste corective și în cazul acesta efectul e diametral opus. Morala nu poate pretinde nimănuși să renunțe de a îndrepta greșelile sau sgarcerenia naturii, mai ales când e vorba de față, oglinda elocventă a tuturor simțămintelor omenești. Abuzul de vopseli desigur că traduce — în oarecare măsură — o pornire bolnăvicioasă și vine în conflict cu estetica și buțul simț, dar pentru a remedia acest rău — să-i zicem social — doamna primar, care ne-a furnizat acest subiect, ar face mai bine să apeleze la alte mijloace mai hotărtoare și mai serioase și să se adreseze în primul rând fondului moral al concetățenelor sale, dacă vrea să le vadă pornite pe calea îndreptării iar până atunci o rog să le redea micile și nevinovatele arme ale neînduplecatei cochetării feminine.

Examennul medical al copiilor de școală.

Pedagogia are multe de învățat dela medicină. Școala încătușează pe copii atâtea ani de zile — tocmai în perioada celei mai active creșteri — și datorită ei e să creeze oameni întregi nu numai intelectualicește și moralicește, ci și din punct de vedere fizic. Defectele trușesti ale elevilor trebuie depistate fără întrerupere iar corecțiunea făcută imediat și înainte de ce o tulburare fizică parițială ar fi ajuns să compromisă și alte funcțiuni sau chiar întregul organism. Așa de pildă vegetațiile adenoide, banalii polipi cotidiani, influențează dezvoltarea inteligenței. Învățătorii (vorbesc de cei lipsiți de cunoștințele medicale elementare) plasează pe acești defectuoși în băncile din fund considerându-i niște leneși, cari nu merită să fie împărțși de nicio atenție.

Și dac'ar ști că o operație ușoară schimbă completamente tabloul fizic și intelectual al copilului adenoidian.... În școlile normale sunt lipsuri cari trebuiesc completate fără întârziere.

Sifilisul este în descreștere?

Aceasta este una din chestiunile cari s'au pus la ultimul congres francez de igienă. Din concluziile celor trei rapoarte — dintre cari unul al profesorului Pantrier dela Strasbourg — reiese un răspuns afirmativ. Statisticile franceze arată o regresie rapidă a cazurilor recente de sifilis între anii 1920 și 1923. Această diminuare atinge uneori 50 la 100. Dela 1923 curba regresiei, rămâne staționară, ba uneori arată chiar o tendință spre urcare din cauza aportului imigranților străini și a insuficienței tratamentului. În genere lupta vehementă antiveneriană a dat rezultate bune și pentruca îmbunătățirile obținute până în prezent să nu devină iluzorii în viitor, d. Sicard de Planzolles accentuează nevoia de a se continua lupta cu aceeași intensitate. — În Belgia efectele cruciadei duse de Liga națională belgiană contra pericolului venerian sunt și mai evidente. Rezultatele obținute se datoresc în mare parte solitudinii guvernului, care a sprijinit inițiativa particulară, facilitând lupta terapeutică prin medicamente puse la dispoziția dispensariilor în mod gratuit.

De aceea în Belgia cazurile recente de sifilis au scăzut în proporția de 75 la sută și ameliorarea situației continuă ca și în Suedia, Danemarca și Elveția.

Față de situația dela noi putem fi sceptici. Impresia generală ar putea fi confirmată de orice ambulator policlinic pentru boale venerice — e că sifilisul diminuează, nu cu aceeași rapiditate ca în țările Apusului, dar diminuează. Și în câțiva ani situația ar putea fi și mai trandafirică, dacă ar lua ființă încă câteva zeci de centre de tratament.

Dr. Aurel Voinea

Concursul de poezie al Corului Gătemberg.

Duminică s'a întrunit în localul corului uniunii tipografilor, juriul compus pentru decernarea alor două premii instituite de acest cor pentru un „Imn muncitoresc“ și un „cântec de veselie“. Juriul a fost compus din d-nii G. Urzică, C. Gabriel, I. Terhe, Geza Delly-Szabo din partea corului și uniunii, și din d-nii A. Bena, directorul Conservatorului, Teofil Bugnariu secretar de redacție al revistei „Cosinzeana“ și A. Buteanu secretarul de red. al revistei noastre ca membri invitați. Juriul întrunit, constatând absența d-lui Bena, a procedat la citirea lucrărilor, acordând premiul întâiu pentru „Imn muncitoresc“, lucrării cu deviza Cluj, iar al doilea celei cu deviza Arad. Premiul pentru „Cântec de veselie“, lucrările intrate la concurs fiind slabe, nu s'a acordat. Procedându-se la desfacerea plicurilor s'a constatat că autorul poeziei cu deviza „Cluj“ este d. Emil A. Chiffa, iar a celei cu deviza Arad, d. I. Neguș. — Pentru „Cântec de veselie“ se va publica un concurs nou. — Conducea Corului.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

A NU DISTRUGE

În suteranele penitenciarului din Cluj și într-o bună parte din parterul și curtea tribunalului și Curții de Apel funcționează de trei ani o splendidă instituție de arte grafice: culegătorie, sală de mașini, legătorie, confecționare de plicuri, imense depozite de imprimate judiciare cum nu există în întreaga Română. Condamnații sunt întrebuințați aci, precum și într-o tâmplărie, într-o frizerie, omorând în ei toate instinctele bestiale ale crimei și infracțiunii. Splendidă idee, admirabilă întrebuințare a materialului omenesc chiar atât de degradat.

Directorul justiției din Ardeal înainte cu trei ani a văzut că sărăcia în care se săbăteau instituțiile judiciare ardeleni, în frunte cu cărțile funduare, nu mai putea fi tolerată fără a aduce o atingere gravă funcționării justiției. Lipsiau cele mai elementare articole de birou până la hârtia de formulat sentințe. Trebuia să te prezinți cu donă coale de hârtie subsucoră, ca să poată avea loc dezbaterile! S'a format atunci un fond al cărților funduare, ușor suportat de public. Curțile de Apel din cele patru centre ardeleni observând că imprimarea tipăriturilor oficiale costă prea mult, au hotărât să cumpere o tipografie și să o instaleze la Curtea de Apel din Cluj. Inceputul făcut, întregirile au continuat cu repeziune până ce s'a ajuns la instalațiile încăpătoare și complete de astăzi.

Milioane de imprimate oficiale, cărți, monitorare de legi au ieșit de sub teascurile acestei tipografii. Toate instanțele judecătorești ale României, până și cele din Bucovina și Basarabia, ba însuși ministerul Justiției au profitat în mod larg și cu totul gratuit de tipografia inaugurată de fostul ministru J. Th. Florescu! Formularele în număr de peste 1600 feluri au facilitat munca magistraților și scos din impas autoritatea judiciară.

Instituția tipografică a Curții de Apel din Cluj constituie un eveniment social de primul ordin și trebuie privită sub multele sale laturi. Complexitatea aspectelor sale nu poate scăpa nimănui.

În afară de beneficiile strict juridice, salvând începuturile de justiție românească în Ardeal, „fondul cărților funduare“ a însemnat o revoluție adevărată prin inițiativa îndrăznească de a face față nevoilor fără a pricinui noul sarcini pe centru, ba ce este mai mult de a aduce deosebit de însemnate servicii Statului întregit.

Al doilea merit esențial este, că a transformat elementul parazitar al arestațiilor în element util, creator. A instruit pe pușcăriași, le-a dat meserie profitabilă după ce vor scăpa de sub regimul celulelor împlinindu-și pedeapsa; în locul furtului și crimei ei vor alege munca cinstită.

Alt merit: din săli de pușcină utilitate, din încăperi suterane murdare, Curtea de Apel a făcut magazine curate și ateliere igienice.

Din toate aceste se poate concluda că la această operă a prezidat o concepție de

creație harnică și stăruitoare menită să ridice remarcabil prestigiul celei mai sacre dintre instituțiile publice.

Onoare înfăptuitorilor!

Ce se va alege pe viitor din această instituție, deoarece legea administrativă dispune ca „fondul cărților funduare“ să treacă în administrația consiliului legislativ din București. Tipografia va fi transportată la București? va fi condusă de vre-un delegat?

Ce se va face cu această imensă avere ce se poate evalua astăzi la circa 60 milioane lei?

Ce se va alege de ea?

Dorința unanimă a publicului nu poate fi alta, decât:

A nu distruge!

ION CLOPOTEL

Cruțați pădurile

„Kronstaedter Zeitung“ scrie un frumos articol despre pădurile României. Arată, că popoul recent se datorește în mare parte faptului, că pădurile au fost tăiate în mod cu totul irațional, ba chiar devastate în multe părți. Articolul acesta dă materie de gândit, pentru toți fruntașii satelor cari sunt datori a lua lucrurile în serios și a se interesa de soarta pădurilor. De altă parte factorii cu răspundere să aibe toată grija de a supraveghea pe viitor în mod mai intens organele silvanale, a controla în mod mai sever concesiunile de exploatare și a nu uita să diriguiească transplantările. Să înceteze superficialitatea care păgubește Statul așa de mult!

H. TRANDAFIR

Avântul Astrei. — Sosesc vești bune din toate părțile Ardealului. În Brașov d. director dr. Iosif Blaga a făcut un minuțios raport despre situația Astrei locale căreia i s'au înnulțit simțitor mijloacele materiale și morale de muncă, grație energice acțiuni a d-lui președinte Goldiș cu prilejul turneului din toamna trecută. „Gazeta Transilvaniei“ publică în foileton darea de seamă a d-lui Blaga și nu putem decât cu bucurie saluta zorile unei mari acțiuni culturale a bătrânei instituții dela Sibiu.

Apropierea sufletească a elementelor românești din Ardeal... — Ziarul săptămânal „Tribuna“ din Oradea aduce știri complete despre comemorarea lui Iosif Vulcan la Oradea. În afară de o frumoasă conferință a d-lui Oct. Goga, la Oradea a avut loc un schimb de vederi între fruntașii locali fără colorit de partid. Cu prilejul banchetului d. Goga a declarat: „sunt în stare chiar să fac mari sacrificii personale și voi lucra pentru apropierea sufletească a elementelor românești din Ardeal“. Ideia apropierii și refacerii solidarității a fost continuu pusă de noi și vom menționa cu satisfacție orice fapt menit a aduce un progres în această direcție. Obligația d-lui Goga să nu rămână un simplu cuvânt, ci să însemneze ceva a avea.

Trei ligi în Societatea Națiunilor. „Journal de Genève“ aduce rezumatul unei cărți a profesorului Rappard, care arată că

actualmente sunt distincte trei ligi în să-nui Societății Națiunilor și anume: 1. liga pentru asigurarea aplicării tratatului, din care fac parte numai țările victorioase; 2. liga pentru împiedecarea războiului din care fac parte toți membrii S. N.; 3. liga însărcinată cu promovarea relațiilor internaționale, în care lucrează chiar și țările ce nu sunt înglobate încă în S. N. Cea dintâi administrează Dantzig și Sarre, controlează mandatele și protejează minoritățile. A doua se preocupă de publicitate și de revizuirea tratatelor, desvoltă arbitrajul, ordonă sancțiunile și asigură dezarmarea. A treia a reconstituit finanțele Austriei și Ungariei, favorizează schimburile economice și intelectuale, combate epidemii și vicii internaționale și desvoltă o vastă activitate umanitară.

Criza culturală a Poloniei. — Se pare că în țara unde schimbările politice sunt mai repezi decât la noi, și cel puțin tot atât de lipsite de logică, adică de indicațiuni populare, în țara care și-a schimbat de 15 ori ministrul de externe în 6 ani (Cehoslovacia are numai pe d. Benes), băntuie și o criză culturală. Guvernul vrea să taie subvențiile universităților, însă acestea amenință să-și închidă imediat porțile. De ce să te scumpești tocmai la mijloacele de cultură? Desigur că tot politica este de vină și aici, politica neînțelegătoare a marilor nevoi obștești.

Unificarea administrației judiciare. — Se schimbă orariul la judecătorii — procesele se vor desbata după miezile —, se introduce instituția portăreilor și în Ardeal. Cu toate că floarea avocaților și magistraților au luat atitudine în contra schimbării așa de mari ce produc perturbări economice, totuși s'a hotărât dela centru peste voia provinciilor. Țăranii satelor din jurul Clujului cari până aci isprăviau pricinele la amiază, vor fi nevoiți să-și petreacă nopțile în cărciumele Clujului — de bucurie ori de supărare, după natura proceselor.

S'au suprimat taxele cari au dat naștere splendei imprimării a Curții de Apel, în schimb s'au introdus extrem de multe taxe deodată cu instituția portăreilor. Imprimeria de care vorbim în articolul nostru „nu distruge“ trece în administrația consiliului legislativ din București, în sensul articolului 107 el legii de organizare și funcționare a acestui consiliu. Totatătea transformări venite repede și fără să fie suficient justificate pentru lumea interesată. De nobis sine nobis...

Un singur accident. — Gazeta căilor ferate engleze, după cum scrie „Le Figaro“ publică „statistica“ accidentelor produse pe liniile britanice în anul 1925. Cititorul chiar cunoscând lungimea acestei rețele gândindu-se la ordinea ce domnește acolo, va rămânea mirat că în decursul unui an s'a înregistrat un singur accident mortal. Ziarul constată că față de cei 44 oameni omorâți de C. F. Franceze în acel interval, cifra de unu din Anglia e o mustrare. Ce să zicem noi, bieți muritori cari ne asigurăm viața înainte de-a pleca la drum?

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

D. Vintilă Brătianu la Paris. A stat trei zile la Paris. S' a faci un drum de 5 zile pentru a sta pe loc trei, e un eroism. Și nu se poate spune că, acum în toiul carnavalului, D. ministru de finanțe nu ar fi avut ce vedea la Paris. Cu ce gând a pornit D-sa la Paris, și ce putea face în trei zile? I se pun în sarcină multe chestii.

Unii zic că D-l Vintilă Brătianu s'a dus la Paris pentru regularea datoriei către Franța. Nu era nevoie de acest voiaj pentru acest lucru. D. Diamandi și-a declinat competența, o simplă delegație dată d-lui Titulescu și trimeasă prin poștă, era de ajuns fiindcă se cunoșteau precis condițiile României. Nu era nevoie deci ca această delegație să fie înmănată personal d-lui Titulescu de către însuși Ministrul nostru de finanțe, și mai ales nu era nevoie să se dea nicio instrucție verbală.

Alții zic că D-l Vintilă Brătianu s'a dus la Paris pentru un împrumut, pentru găsirea de capital străin în vederea electrificării țării sau refacerii căilor ferate. Capital străin? Brrr! Ce sacrilegiu! Unde este naționalismul integral de altă dată a D-lui Vintilă Brătianu, unde este naționalismul economic exclusiv la umbra căruia în acești din urmă 8 ani sa dezvoltat în țara noastră, totul... toată mizeria materială și morală în care zacem?

Și totuș nu credem, în răstimpul de trei zile, în care un om a trebuit să doarmă, să și mănânce, D. ministru nu va putea zice decât da sau nu. Și cum d-sa din principiu nu zice da așa ușor, va zice nu.

Autonomia Poștei. După admirabilul rezultat dat de autonomia căilor ferate, se propune și autonomia poștei. Par'că ar bate un vânt medieval. Se ridică, una câte una, feude autonome în corpul Statului nostru. Pe curând vom vedea și lupta între aceste feude. Firește fără cavaleri îmbrăcați în armură, și fără panaș. Semne sunt de pe acum. Căile ferate refuză transportul gratuit și cu precădere al trupelor românești. Pe când refuzul poștei de a transmite corespondența autorităților?

Comercializarea pescăriilor Statului. Cunoscutul consiliu superior de îndrumare și control a aprobat propunerea de comercializare a pescăriilor Statului făcute de către Ministerul de domenii. Și cum nu ar primi-o? E o formă goală lipsită de legalitate și de utilitate, căci Domnul Alecu Constantinescu este și într'o parte și în cealaltă. Interesant este cum s'a combinat afacerea. Statul aduce ca aport 700 hectare de terenuri băltoase situate dealungul Dunării, de la Hârșova până la Marea Neagră, inclusiv gurile Dunării, plus toate instalațiile, materialele și uneltele de pescărie. Intreaga această bogăție care valorează miliarde a fost evaluată la 25 milioane lei hârtie. Publicul aduce banii: 200 milioane. Societatea e nouă, nu mai e vorba de „Frigul“, „Delta“ sau alte societăți. Dar subscripția tot ele o vor face. Beneficiile vor fi repartizate, firește, după participarea la capital. Toată afacerea constă în jăfuirea Statului de acei cari vor fi norocoșii subscripțorii.

Recensământul general al populației. Ultimul recensământ a fost făcut în 1912, rândul celui următor ar fi venit la 1922. Din cauze financiare, și din antipatia cunoscută a d-lui ministru de finanțe față de Statistică, recensământul populației României mari nu a fost făcut până astăzi. Acum se anunță că recensământul general al populației din România se va face în anul 1931, odată cu cele peste 30 state care au aderat la hotărîrea efectuării recensămintelor concomitente. Măcar de rușinea lumii să ne numărăm!

Asigurările sociale. S'a alcătuit un proiect de cod al asigurărilor sociale. În scurt timp va fi luat în discuția parlamentului. În această chestiune importantă, în care sunt interesați sute de mii de muncitori și zeci de mii de patroni — căci orice s'ar spună instituția asigurărilor este susținută prin cotizațiile acestora — nu a fost nimeni consultat. Proiectul nu a fost trimis nici specialiștilor, — și doar nu vor fi fiind atât de mulți în țara aceasta — nici măcar consilierilor tehnici onorifici ai Ministerului Muncii.

Uniunea marilor industriași, precum și aceia a micilor industriași, s'au întrunit și s'au declarat nemulțumite de conținutul proiectului. Ambele Uniuni au hotărât intervenția la Ministerul Muncii pentru retragerea proiectului, sau amânarea discuției lui, până la luarea în considerație a modificărilor cerute de industriași. Interesant e că ambele Uniuni au cerut autonomia asigurărilor. Ideea și-a făcut drumul ei!

Mica Mașină de Scris

UNDERWOOD

3½ kg.

pentru întrebuințare
de birou
călătorie și
particulară

**Rate lunare de
câte 6½ Dolari!**

Se va demonstra pretutindeni gratis??

Prospecte servește cu plăcere:

„HERMES“

CLUJ, STRADA RADU No. 4.
Piața Untrei 28. (Hotel Central)

Repr. fabricii mașinelor de scris, multiplicat și calculat

UNDERWOOD

Adresa telegrafică: HERMES. Telefon: 11—01 și 1—05.

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnic halta, Veșel, Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“

TELEFON: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului“ S. A.
CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „C O L E“. — Telefon No. 11—50.

Zilnic se poate vizita

EXPOZIȚIA DE ARTĂ NAȚIONALĂ

țesături, broderii: covoare, haine prețesti, costume naționale, fleuri, obiecte gravate în piele

D-soara VICTORIA BARIȚIU

Strada MEMORANDULUI (v. Unio-utca) No 19

A apărut Mersul trenurilor

înțocmit de D. Mocianu, controlor al adm. poștale, într-o splendidă ediție, româno-maghiară cu cele mai complete itinerare de iarnă. **Prețul lei 40.—**

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

Cluj, Calca Regele Ferdinand II.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!!**

Vânzare en-gros și en-detail.

„ARTA“

magazin de anticități și lucruri de artă

CLUJ, Strada Memorandului

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Adunarea generală ordinară din 21 Februarie 1926

În virtutea art. 83, 84 și 85 din statute, se aduce la cunoștința d-lor acționari că adunarea generală ordinară a acționarilor este convocată pentru Duminică 21 Februarie 1926.

Adunarea Generală se va ține în București, în localul Băncii Naționale, strada Lipscani No 7 la ora 10 dimineața

Vor avea dreptul să ia parte la adunarea generală:

a) Detentorii de acțiuni la purtător, precum și titularii de certificate nominative nereprezentate la opțiune, cari vor fi depus acțiunile lor în administrațiunea centrală sau în sucursalele și agențiile ei, până în ziua de Duminică 31 Ianuarie 1926, ora 11 jumătate dimineața;

b) Detentorii de acțiuni prezentate la opțiune, acțiuni, cari conform statutelor, sunt toate nominative și sunt scrise de drept pentru adunare;

c) Nouii subscriitori cari vor fi achitat integral acțiunile subscrise până la data prezentei publicațiuni;

d) Acționarii cari își iau acțiunile la Casa de depunere și consemnațiuni și pentru cari nu au exercitat dreptul de opțiune, vor putea depune recipisele de depunere ale acelei Case;

e) Acțiunile ce sunt evacuate la Moscova, pentru cari nu s'a exercitat dreptul de opțiune, vor putea fi înscrise pe baza scrisorilor instituțiilor cari le-au evacuat, cu arătarea numărului bucatilor și a numerilor acționarilor.

Orice depunere sau înscripțiune tardivă ridică dreptul posesorului de acțiuni de a participa la adunarea generală ordinară.

Patru acțiuni sau dreptul la vot.

Nimeni nu poate avea dreptul mai mult de 10 voturi ca mandatar, oricare ar fi numărul acțiunilor ce ar avea depuse sau pe cari le-ar reprezenta.

Acționarii cari vor fi depus sau înscrise acțiunile lor în termenul de mai sus, vor putea fi reprezentați la adunarea generală prin alți acționari cu drept de vot, dacă le va fi dat procură în regulă.

Prin excepțiune societățile, stabilimentele și corporațiunile

vor fi reprezentate printr'un delegat; minorii și interzișii prin tutorii și curatorii lor.

Femeile pot lua parte la vot, fie personal fie prin procuratorii lor, dacă sunt și ei acționari.

Femeile măritate vor putea fi reprezentate prin soții lor, fără a fi nevoie de procură. Ele vor putea fi reprezentate și de alți acționari, dând procură cu autorizația soțului.

Un procuror nu poate reprezenta decât un singur acționar.

Procurile, precum și toate celelalte acte cari dau dreptul de a lua parte la adunarea generală, vor fi depuse, sub pedeapsă de nulitate în administrațiunea centrală sau în sucursalele și agențiile Băncii până Joi 18 Februarie 1926, ora 4 după amiază.

Conform legii statutelor, Bilanțul general anual precum și rapoartele consiliului de administrațiune și a celui de cenzori, asupra operațiunilor anului 1925, vor fi publicate în **Monitorul Oficial** înainte de întrunirea adunării generale.

Ordinea de zi a adunării generale va fi următoarea:

1. Aprobarea Bilanțului încheiat la 31 Decembrie 1925.
2. Descărcarea consiliului de administrațiune de gestiunea sa.
3. Distribuirea beneficiilor realizate, conform bilanțului.
4. Alegerea unui director în locul d-lui T. Capitanovici, al cărui mandat expiră la 31 Decembrie 1926.
5. Alegerea unui director în locul din nou creat.
6. Alegerea unui censor pentru împlinirea restului mandatului rămas vacant prin demisiunea d-lui N. Bălănescu, numit director, a cărui durată expiră la 31 Decembrie 1927.

În acest loc consiliul a numit provizoriu, cu aprobarea Guvernului, până la întrunirea adunării generale, pe d-l Al. Zeuceanu, fost censor numit de guvern.

7. Alegerea unui censor pentru împlinirea restului mandatului defunctului A. Saligny, a cărui durată expiră la 31 Decembrie 1926, precum și pentru un nou termen de începere dela 1 Ianuarie 1927.

Membrii ieșiți sunt reeligibili.